

Rakennepoliittisen ohjelman johtoryhmä

27.2.2015

**RAKENNEPOLIITTISEN OHJELMAN TOIMEENPANO
JOHTORYHMÄN LOPPURAPORTTI**

Toimeksianto

Talouspoliittinen ministerivaliokunta käsitteli rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanon seuranta kokouksessaan 12.9.2014 ja antoi sitä koskevaa ohjaavaa palautetta. Palautteessa ministerivaliokunta puolsi, että rakennepoliittisen ohjelman johtoryhmä

”jatkaa rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanon seuranta ja arviointia vaalikauden loppuun saakka sekä laatii talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle kokonaisarvion ohjelman toimeenpanosta vaalikauden loppuun mennessä.”

Ohjelman mitoitus

Rakennepoliittisen ohjelman tavoitteena on korjata julkisen talouden kestävyysvaje.

Valtiovarainministeriö arvioi syksyllä 2014, että Suomen julkisen talouden kestävyysvaje oli noin 4 % suhteessa BKT:een. Syksyllä 2013 arvio oli 4,7 % suhteessa BKT:een. Valtiovarainministeriä julkaisee tarkistetun arvionsa kestävyysvajesta Taloudellisessa katsauksessa huhtikuussa 2015.

Rakennepoliittisen ohjelman mahdollisia suotuisia vaikutuksia talouden kasvuun, työllisyyteen ja julkiseen talouteen on voitu ottaa kestävyysarviossa huomioon vain vähän. Toteutuessaan eläkeratkaisu voi pienentää kestävyysvajetta noin 1 prosenttiyksikön. Monien muiden toimien kohdalla tiedot toimien yksityiskohdista eivät edelleenkään riitä vaikutusarvioon. Lisäksi arviot talouden kasvusta ja julkisen talouden rahoitusasemasta ovat yleisesti heikentyneet syksyn 2014, mikä kasvattaa kestävyysvajetta.

Kunnianhimoisesti ja tavoitteet täyttävällä tavalla toimeen pantunakin ohjelmaan sisältyvät toimet kohentavat kestävyyttä vähitellen. Osa toimista voi kohentaa julkisen talouden rahoitusasema jo lähivuosina. Tällaisia ovat esimerkiksi kuntien tehtävien ja veloitteiden vähentäminen ja kuntien omat toimet kuten kunnallisveron korotukset. Osa toimista kohentaa julkisen talouden rahoitusasema vähitellen pidemmän ajan kuluessa. Tällaisia ovat esimerkiksi julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kohottaminen toimintatapoja muuttamalla ja eläkkeellesiirtymisiän myöhentyminen eläkeratkaisun myötä.

Koska kestävyysvajearvioihin liittyy paljon epävarmuutta, ohjelman toimet on ollut viisasta mitoitaa alun perin tavoitellun kestävyysvaikutuksen mukaisesti.

Keskeiset johtopäätökset

Valtaosa rakennepoliittisen ohjelman toimista on edennyt toteutukseen. Hallitus antoi toimia koskevat esitykset eduskunnalle maaliskuussa 2014 täsmennetyn suunnitelman mukaisesti niin, että eduskunta ehti käsitellä ne vaalikauden aikana.

Tiedot kuntien omista toimista alijämien pienentämiseksi ja velkaantumisen hillitsemiseksi ovat hajanaisia ja niistä on vaikea muodostaa kattavaa kuvaa. Monet kunnat ovat nostaneet veroasteitaan. Turvataksaan lähipalvelunsa useat kunnat ovat ulkoistaneet tai ulkoistamassa sosiaali- ja terveyspalvelujaan, mikä ei ole välttämättä edullista koko yhteiskunnan tasolla tai pitkällä aikavälillä. Kuntien olisi hyvä pidättäytyä pitkälle menevien, sitovien sopimusten tekemisestä tilanteessa, jossa monet kuntakenttää koskevat hallinnolliset ja toiminnalliset ratkaisut ovat auki.

Kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisestä koituvia säästöjä puuttuu yli 700 milj. euroa, kun tavoitteena oli että kuntien menoja vähennettäisiin 1 mrd. euron laskennallisella rahoitusosuudella. Lisäksi, koska tehtäviä on siirretty kunnilta valtion vastuulle, kokonaissäästö jää merkittävästi suunniteltua alhaisemmaksi. Työtä kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämiseksi on jatkettava seuraavalla hallituskaudella.

Kuntatalouden ohjausjärjestelmästä, ml. rahoituskehys, on olemassa yleiset periaatteet. Syksyllä 2015 annettavassa julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2016-2019 tullaan asettamaan tavoite kuntatalouden rahoitusasemalle. Lisäksi valtion toimenpiteistä kunnille aiheutuvalle menojen lisäykselle tullaan asettamaan euromääräinen rajoite. Mm. tätä tarkoitusta varten uusien tehtävien kustannusvaikuttavuuden arviointia on kehitetty Kunnallistalouden ja -hallinnon arviointijaostossa. Koko kuntatalouden ohjaamiseen tarkoitettujen uudistusten ohella myös yksittäisen kunnan ohjausta on uudistettu. Kertyneiden alijäämien kattamisvelvollisuutta kiristettiin huomattavasti suhteessa aiemmin voimassa olevaan lakiin. Yhdessä nämä uudistukset voivat edesauttaa huomattavasti kuntatalouden tasapainottamista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- ja rahoitusrakennemuutuksesta on olemassa esitys toiminnalliseksi malliksi ja hahmotelma budjettikehysjärjestelmän keskeisistä piirteistä. Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella sote-järjestämislain luonnokseen liittyy merkittäviä puutteita sekä ehdotettuun hallintomalliin että rahoitusjärjestelmään. Lain jatkotöissä keskitytään näiden ongelmakohtien korjaamiseen ja valmistelutyö jatkuu parlamentaarisesti.

Laajalti hyväksytyt tavoitteet ovat arvokas lähtökohta sote-järjestämislain jatkovalmistelulle. Parlamentaarisesti sovitusta integraatiolähtökohdista on pidettävä kiinni ensi hallituskauden uudistuksissa riippumatta siitä, miten toiminnan organisointi ratkaistaan. Uudistuksessa on luotava riittävän suuret toimintayksiköt mittakaavaetujen saavuttamiseksi ja palveluiden laadun sekä saatavuuden turvaamiseksi. Sosiaali- ja terveyspalvelujen horisontaalinen ja vertikaalinen integrointi yhdessä budjettikehysten ja yksinkertaistuvan rahoitusmallin kanssa edistää palvelumenojen kasvun hillitsemistä hoivan laadusta ja saatavuudesta tinkimättä.

Työuria on pyritty pidentämään alkupäästä toimin, jotka parantavat koulutuksen läpäisyä ja nopeuttavat siirtymistä työelämään. Koska merkittävä osa koulutuspalvelujen tuottamisesta on kuntien ja kuntayhtymien vastuulla, nämäkin uudistukset kohdistuvat osin kuntatalouteen. Kuntataloudessa ja kuntien vastuulla olevissa palveluissa, lähinnä sosiaali- ja terveyspalveluissa ja koulutuksessa, aloitetut uudistukset on syytä saattaa loppuun ja kehittämistyötä tulee jatkaa ensi vaalikaudella.

Eläkeuudistuksesta on olemassa neuvottelutulos, joka täyttää uudistukselle asetetut tavoitteet. Uudistukseen liittyvät hallituksen lakiesitykset tulee antaa eduskunnalle heti kevään 2015 eduskuntavaalien jälkeen. Uudistus tulee voimaan viimeistään vuoden 2017 alusta.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykset työttömyysturvalain ja työvoima- ja yrityspalveluista annetuin lain muuttamisesta joulukuussa 2014. Uusi laki edistää työvoiman alueellista liikkuvuutta ja tehostaa työvoimapalveluja. Vaikka työuratoinimet ovat edenneet, eivät työurat ole pidentyneet alusta tai väliltä tavoitellusti. Talouden pitkittynyt taantuma on haitannut rakenteellisen työttömyyden alenemiselle asetetun tavoitteen saavuttamista.

Talouden tuotantopotentiaalin nousulle asetettu tavoite on kunnianhimoinen ja sitä on vaikea edistää hallinnollisin päätöksin. Hallitus voi omilla toimillaan vain luoda puitteet, jotka kannustavat kansalaisia, yrityksiä ja julkisen sektorin toimijoita tekemään työpanoksen ja tuottavuuden kasvua

lisääviä päätöksiä. Syksyllä 2013 sovittu pitkäaikainen maltillinen palkkaratkaisu on tukenut talouden tuotantopotentiaalin kasvulle asetettua tavoitetta. Valtion ja metropolialueen kuntien tonttitarjontaa koskeva sopimus edistää toteutuessaan infrastruktuurin rakentamista, asuntotuotantoa ja sitä kautta talouden tuotantopotentiaalin kasvua. Digitalisaatio on monien sektoreiden keskeinen kasvutekijä, jonka hyödyntäminen edellyttää selkeää strategiaa ja vahvaa johtamista. Jo aloitettuja ja suunniteltuja toimenpiteitä on jatkettava seuraavalla hallituskaudella. Keskeistä on varmistaa hyvin maltilliset palkkasopimukset useaksi vuodeksi.

Rakennepoliittisen ohjelman tavoitteiden toteutumisen varmistavat keskeiset toimet on koottu taulukkoon 1. Tässä tarkastelussa oletetaan, että toimet, joista on olemassa neuvottelutulos, sopimus tai päätös, pannaan toimeen sovitulla tavalla. Tällaisia ovat mm. neuvottelutulos eläkeuudistuksesta, parlamentaarinen yhteisymmärrys sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisesta, ml. sosiaali- ja terveydenhuollon budjettikehysjärjestelmä, päätös kuntatalousohjelman ja kuntatalouden rahoituskehityksen käyttöön otosta, valtion ja Helsingin seudun kuntien välinen sopimus suurten infrastruktuurihankkeiden tukemiseksi ja asumisen edistämiseksi.

Taulukko1. Rakennepoliittisen ohjelman tavoitteiden toteutumisen varmistavat keskeiset toimet

JULKISEEN TALOUDENHOITOON KOHDISTUVAT TOIMET	VAIKUTUS KESTÄVYYSVAJEeseen
Kunnat	-1,0 %-yks.
Kuntatalous tasapainottuu asetetun tavoitteen mukaisesti, kun: <ul style="list-style-type: none"> - Kuntien tehtävien ja veloitteiden vähentämistoimien toteutuminen varmistetaan säädöstason täsmennyksin ja käyttöön otettavalla sosiaali- ja terveyspalvelujen budjettikehysjärjestelmällä. - Osana julkisen talouden suunnitelmaa päätettävä kuntatalouden rahoituskehys ja kuntatalousohjelma mitoitetaan siten, että kuntatalous tasapainottuu. - Kuntalain uudistettu alijäämän kattamisveloite varmistaa tasapainottumisen yksittäisen kunnan tasolla. 	
Julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvu	-1,4 %-yks.
Julkisen palvelutuotannon tuottavuuden vuotuinen 0,5 prosentin kasvu toteutuu, kun: <ul style="list-style-type: none"> - Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus toteutetaan parlamentaarisesti sovittujen tavoitteiden mukaisesti niin, että julkisten sosiaali- ja terveysmenojen kustannusten kasvu mitoitetaan käyttöön otettavan sosiaali- ja terveyspalvelujen budjettikehysjärjestelmä puitteissa palvelujärjestelmän tuottavuuden kasvulle asetetun tavoitteen mukaiseksi. - Kuntatalouden rahoituskehys sisältää 0,5 prosentin tuottavuuden vuosikasvun. - Valtion menokehys mitoitetaan niin, että toiminnan tuottavuudelle asetettu 0,5 prosentin vuotuinen kasvutavoite toteutuu myös valtionhallinnossa. 	
TYÖLLISYYTTÄ, TUOTTAVUUTTA JA TALOUDEN KASVUA EDISTÄVÄT TOIMET	
Työurat ja työn tarjonta	-1,4 %-yks.
Työurien alkupää pidentyy tavoitellusti, kun: <ul style="list-style-type: none"> - Opintojen aloittamista nopeuttavat, opintoaikoja lyhentävät ja nuorten syrjäytymistä vähentävät toimet etenevät suunnitellusti. - Jo aiemmin päätettyjen ja jo voimassa olevien toimien vaikutusten osoittautuessa odotettua heikommiksi, hallitus päättää sellaisista niistä vahvistavista toimista, joilla on opintojen aloittamista nopeuttava ja opintoaikoja edelleen lyhentävä vaikutus. 	
Työurien loppupään pidentyminen tavoitteen mukaisesti toteutuu, kun: <ul style="list-style-type: none"> - Työeläkeuudistukseen liittyvät hallituksen lakiesitykset annetaan eduskunnalle heti kevään 2015 eduskuntavaalien jälkeen ja uudistus tulee voimaan viimeistään vuoden 2017 alusta. - Työuraeläkkeen ja osittain varhennetun vanhuuseläkkeen yksityiskohdat täsmennetään tavalla, joka varmistaa työeläkeuudistukselle asetetun tavoitteen saavuttamisen. 	
Rakenteellinen työttömyys	-0,3 %-yks.
Rakenteellinen työttömyys on saatavissa laskuun, kun: <ul style="list-style-type: none"> - Työstä tai aktiivitoimesta kieltäytymisen sanktioita sovelletaan järjestelmällisesti. - Työtarjouksia lisätään edelleen selvästi. - Tehostettuja työvoimapalveluja tarjotaan nykyistä varhaisemmassa vaiheessa työttömyyttä. 	
Koko talouden tuotantopotentiaali	-0,6 %-yks.
Talouden tuotantopotentiaalin 1,5 % lisäys voi toteutua, kun mm.: <ul style="list-style-type: none"> - Digitalisointi ja kansallinen ICT-palveluväylähanke toteutetaan suunnitellusti. - Metropolialueen kuntien tonttitarjonta kasvaa sitä koskevan sopimuksen mukaisesti. - Työmarkkinoilla sovitaan erittäin maltillisista palkankorotuksista useaksi vuodeksi. 	
Yhteensä	4,7 %-yks.

OSA I

OHJELMAN TOIMEENPANO KESKEISILLÄ OSA-ALUEILLA

Kuntatalous tasapainottuu

Elokuussa 2013 rakennepoliittisesta ohjelmasta sovittaessa arvioitiin, että kuntatalouden rakenteellinen alijäämä oli noin 2 miljardia euroa. Rakennepoliittisessa ohjelmassa tavoitteeksi asetettiin, että puolet tästä alijäämästä eliminoidaan vähentämällä kuntien tehtäviä ja velvoitteita määrällä, joka mahdollistaa kuntien oman rahoitustarpeen vähenemisen yhtä miljardia euroa vastaavalla määrällä. Toinen puoli suunniteltiin katettavan verorahoituksella ja kuntien omin toimin lähinnä kunnallisten palvelujen tuottavuutta ja vaikuttavuutta parantamalla.

Kuntien tehtävien kartoitus osoitti, että kunnilla on 535 eri tehtävää. Näiden lisäksi kunnilla on myös joukko itsehallinnollisia tehtäviä, joiden lukumäärän valtiovarainministeriö kartoittaa tänä keväänä. Lisäksi valtiovarainministeriön kuntaosastolla on käynnissä selvitys tällä vaalikaudella annettujen uusien tehtävien ja velvoitteiden lukumäärän selvittämiseksi.

Tämän hetkisen arvion mukaan tiedossa olevin toimin kuntien tehtäviä onnistuttaisiin karsimaan noin 350 miljoonan euron edestä. Tästä arviolta noin kaksi kolmasosaa kohdistuisi kuntiin ja loput valtiolle valtionosuussäästöinä. Koska samaan aikaan on toteutettu muita rakennepoliittisesta ohjelmasta aiheutuvia tehtävien lisäyksiä ja siirtoja valtiolle, on toimenpiteiden nettovaikutus julkisessa taloudessa yhteensä noin 250 miljoonaa euroa vuoden 2018 tasolla arvioituna. Tämän lisäksi valtionhallinnolle päätetty 0,5 % vuosittainen tuottavuussäästö tuottaa arviolta noin 80 miljoonan euron säästöt vuoden 2018 tasolla arvioituna.

Näiden lisäksi on joukko vielä täsmentämättömiä toimia lähinnä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla. Vanhuspalvelulakia muutettiin vuoden 2015 alussa siten, että kuntia kannustetaan siirtämään vanhuksia kevyemmän hoivan piiriin. Uuden lain perusteella kunnan on toteutettava iäkkään henkilön pitkäaikainen hoito ja huolenpito ensisijaisesti kotiin annettavilla ja muilla sosiaali- ja terveyspalveluilla. Kunta voi vastata iäkkään henkilön palveluntarpeeseen pitkäaikaisella laitoshoidolla vain, jos siihen on lääketieteelliset perusteet tai asiakasturvallisuuden tai potilasturvallisuuden liittyvät perusteet. Palvelurakenteen muutoksen myötä tavoitteena on hidastaa kuntien menojen kasvua noin 300 miljoonalla eurolla. Lakimuutos suosittaa laitoshoivaa kevyempien palveluratkaisujen käyttöä ensisijaisena hoivamuotona. Muutoksesta voidaan odottaa koituvan säästöjä. Koska kyseessä kuitenkin on vielä konkretisoitumaton esitys, ei lakimuutoksen taloudellisia vaikutuksia ole voitu täsmällisesti arvioida eikä taa siten vielä huomioon kuntien menojen vähentävänä tekijänä.

Muita kuntien menojen kasvua hillitseviä toimenpiteitä ovat valtionosuusleikkaukset, valtionosuusuudistus, kuntalain kokonaisuudistus ja kuntatalouden rahoitusasemalle ja menojen kasvulle asetettavat rajoitteet. Syksyllä 2015 tehtävässä julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2016-2019 asetetaan ensimmäistä kertaa tavoite kuntatalouden rahoitusasemalle. Rahoitusasematavoitteen lisäksi tullaan asettamaan euromääräinen rajoite valtion toimenpiteistä kuntataloudelle aiheutuvalla menojen muutokselle, nk. menorajoite.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2015-2018 hallitus linjasi, että se pidättäytyy uusien velvoitteiden ja tehtävien antamisesta kunnille ilman, että se päättää samalla vastaavansuuruisista menojen ja tehtävien karsimisesta. Jos uusia velvoitteita tai tehtäviä kunnille annetaan, hallituksen tulee osoittaa niille sataprosenttinen rahoitus.

Kunnille säädettyjen tehtävien kustannusten arviointi on osoittautunut alimitoitetuksi. Näin ollen neljän vuoden välein toteutettavassa kustannustenjaon tarkistuksessa valtionosuuksia on jouduttu, arvioitua korkeamman kustannustason seurauksena, maksamaan merkittävästi lisää. Jotta lisävelvoitteiden kustannusvaikutukset tulisivat jatkossa oikein arvioiduksi, on uusien tehtävien kustannusvaikuttavuuden arviointia pyritty kehittämään lähinnä Kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnan yhteyteen perustetun arviointijaoston toimesta. Jatkossa kustannustenjako myös toteutetaan neljän vuoden sijasta vuosittain, jolloin kunkin tarkistuskierroksen aiheuttama korjaustarve pienenee ja kuntatalouden ennakoitavuus paranee.

Vaalikauden aikana päätetyt valtionosuusleikkaukset ovat noin 1,3 miljardia euroa vuoden 2016 tasolla. Valtionosuusleikkaukset ohjaavat kuntia tehostamaan toimintaansa. Useissa kunnissa valtionosuusleikkauksiin on tosin reagoitu veronkorotuksin – vaikkakaan keskimääräinen efektiivinen veroaste ei erilaisten vähennysten kasvun myötä ole juuri noussut.

Antaakseen kunnille mahdollisuuden etsiä parhaita keinoja toiminnan tehostamiseksi ja tuottavuuden kasvattamiseksi, hallitus antoi joulukuussa 2014 nk. kuntakokeilulain (laki kuntien velvoitteiden ja ohjauksen vähentämisestä ja monialaisten toimintamallien tukemista koskevista kokeiluista). Vuoden 2015 alusta voimaan tullut kahden vuoden määräajaksi säädetyn lain tavoitteena on testata kuntakokeiluihin osallistuvissa kunnissa velvoitteita keventäviä säädösmuutoksia ja toimenpiteitä, joiden avulla kunnat voivat asiakaslähtöisesti kehittää palvelurakennettaan. Kokeilujen tuloksia seurataan yhdessä sovittujen toiminnallisten ja taloudellisten indikaattoreiden avulla.

Hallitus antoi marraskuussa 2014 esityksensä uudeksi kuntalaiksi. Lakiehdotuksessa sekä kunnalle että erikseen kuntayhtymälle säädetään kertyneen alijäämän kattamisvelvoite neljän vuoden kuluessa alijäämää osoittavan tilinpäätöksen vahvistamisesta. Alijäämien kattamisvelvoitteella pyritään hillitsemään kuntien velkaantumista. Mikäli kunta tai kuntayhtymä ei noudata säädettyä määräaika, se joutuu arviointimenettelyyn. Arviointimenettelyssä voidaan soveltuvin osin käyttää myös konsernitason tietoja. Arvioinnin tuloksena kunta voidaan liittää pakolla toiseen kuntaan. Uuden lain mukainen alijäämän kattamisvelvoite on aiempaa olennaisesti tiukempi. Lakiehdotusta on tosin kritisoitu siitä, että alijäämä sääntöjen rikkomista seuraavat sanktiot eivät ole riittävän vahvoja.

Rakennepoliittisessa ohjelmassa linjattiin, että valtionosuusjärjestelmää uudistetaan. Hallituksen esitys kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta vahvistettiin elokuussa 2014 ja uusi laki astui voimaan kuluvan vuoden alusta. Uudistus selkeytti ja yksinkertaisti valtionosuusjärjestelmää, mm. siten, että valtionosuuskriteerejä karsittiin. Lakiuudistuksen merkittävin vaikutus syntyy siitä, että valtionosuudet eivät enää määräydy entisessä laajuudessa menneiden toteutuneiden kustannusten perusteilla. Uusi valtionosuuslaki antaa kunnille vahvemman kannusteen kustannussäästöihin, esimerkiksi vähentämällä ennaltaehkäisevin toimin väestönsä sairastavuutta. Uudistus toteutettiin kustannusneutraalisti, joten lyhyellä aikavälillä se ei tuota säästöjä.

Ryhmä toteaa, että

- **Kuntien tehtävien ja velvoitteiden karsiminen on osoittautunut haasteelliseksi. Ohjelmassa asetettua miljardin euron säästö tavoitetta ei tulla saavuttamaan tähän mennessä täsmennetyin toimin.**
- **Kuntatalous on rakenteellisesti alijäämäinen ja kuntien velkaantuminen jatkuu nopeana. Kuntatalouden tasapainottaminen ilman tehtävien ja velvoitteiden vähentämistä on hyvin vaikeaa. Tehtäviä ja velvoitteita täytyy pystyä vähentämään tulevalla hallituskaudella.**

- **Samaan aikaan, kun kuntien tehtäviä ja velvoitteita on yhtäältä yritetty karsia, niitä on toisaalta lisätty. Lisäksi arviot tehtävien karsimisella tai siirroilla saavutettavista säästöistä ovat jälkikäteistarkasteluissa osoittautuneet ylioptimistisiksi. On tärkeää, että vaikutusarviot perustuvat realistisiin arvioihin.**
- **Kuntatalouden hoitoon ja ohjaukseen on luotu mekanismeja, jotka mahdollistavat kuntatalouden kestävyuden hoitamisen aiempaa olennaisesti paremmin.**

Julkisten palvelujen tuottavuuden parantaminen ½ prosenttia vuodessa

Väestön ikääntymisen sekä ikääntymisen mukana lisääntyvän hoivantarpeen myötä julkisten palvelujen tarve tulee kasvamaan. Palvelutarpeen kasvun johdosta julkisten palvelujen tuottamiseen tarvitaan lisää vuosittain arviolta 3000 henkilötyövuoden nettolisäys. Näin ollen työvoiman supistuksessa yhä suurempi osuus työmarkkinoille tulevista henkilöistä työllistyisi julkiselle sektorille. Lisätyövoiman tarpeen vähentämiseksi rakennepoliittisessa ohjelmassa asetetaan tavoitteeksi julkisten palvelujen kasvu ½ prosentin vuosivauhtia. Tämän tavoitteen toteutuminen merkitsi sitä, että lisähenkilöstön tarve julkisissa palveluissa supistuisi tuhanteen henkeen vuodessa.

Julkisten palvelujen tuottavuuden nopeampaa kasvua tavoiteltiin kolmella toimenpiteellä: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu-uudistuksella (sote-uudistus) ja siihen liittyvällä sote-budjettikehysjärjestelmällä, tuottavuustavoitteen huomioon ottavalla kuntatalouden rahoituskehysellä sekä valtionhallintoon asetettavalla tuottavuustavoitteella.

Joulukuussa 2014 hallitus antoi eduskunnalle esityksen sote-järjestämislaita. Lakiesityksessä järjestämis- ja tuottajavastuu on erotettu siten, että järjestämisvastuu annetaan viidelle sote-alueelle ja tuottajavastuu enintään 19 tuottajavastuulliselle kuntayhtymälle. Jokaisen kunnan tulee kuulua yhteen viidestä sote-kuntayhtymästä. Rahoitusvastuu siirtyy kunnille, jotka maksavat sote-maksua väkiluvun, väestön ikärakenteen ja sairastavuuden perusteella. Lain tavoitteena on tehostaa sosiaali- ja terveyspalvelujen tarjontaa laadusta ja alueellisesta saavutettavuudesta tinkimättä. Uusi laki mahdollistaa uusien tuotantotapojen käyttöönoton sekä järjestelmän tehostamisen, mutta sen vaikutuksia ei voida tässä vaiheessa arvioida luotettavasti. Perustusvaliokunnan lausunnon mukaan lakiesitys on ristiriidassa perustuslain takaaman kunnallisen itsehallinnon kanssa, jolloin sitä ei nykyisessä muodossaan voida käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä. Perustusvaliokunnan lausunnon mukaan lakiehdotuksen merkittävimmät puutteet liittyivät ehdotettuun hallintomalliin sekä rahoitusjärjestelmään. Lain jatkoissa keskitytään näiden ongelmakohtien korjaamiseen ja valmistelutyö jatkuu parlamentaarisesti.

Edellytykset jatkaa sote-uudistuksen valmistelua siten, että uusi hallitus voi päättää eduskunnalle annettavista esityksistä heti toimikautensa alussa ovat olemassa. Uhkaavan menopaineen hillitsemiseksi uusi Sote-palvelujen järjestämis- ja rahoitusmalli on oltava käytössä vuonna 2017. Mallin tulee toteuttaa sosiaali- ja terveyspalvelujen vertikaalinen ja horisontaalinen integraatio, mahdollistaa palvelutuotannossa skaala- ja erikoistumisetujen hyödyntäminen ja palvelujärjestelmän riittävän tehokkaan taloudellisen ja toiminnallisen ohjauksen kansallisella tasolla. Näiden tavoitteiden toteutuessa osa tavoitelluista säästöistä voisi realisoitua jo alkavan hallituskauden lopulla.

Laajalti hyväksytyt tavoitteet uudistukselle ovat arvokas lähtökohta jatkovalmistelulle. Parlamentaarisesti sovitusta integraatiolähtökohdista on pidettävä kiinni ensi hallituskauden uudistuksissa, riippumatta siitä, miten toiminnan organisointi ratkaistaan. Kustannuspaineeseen on vastattava purkamalla rajoja toisaalta sosiaali- ja terveyspalveluiden välillä (horisontaalinen integraatio) ja toisaal-

ta perus- ja erikoistason palveluiden välillä (vertikaalinen integraatio). Uudistuksessa on luotava riittävän suuret toimintayksiköt mittakaavaetujen saavuttamiseksi ja palveluiden saatavuuden turvaamiseksi. Toiminnan organisointimallia valittaessa tulisi turvata tilaaja-tuottaja –periaatteen toteutuminen ja mahdollisuus hankkia palveluita myös yksityisiltä tuottajilta.

Kansalaisten vaikutusmahdollisuudet tulee uudistuksessa turvata perustuslain edellyttämällä tavalla. Ensi vaiheessa tämä voidaan toteuttaa yksitasoisen sote-kuntayhtymä-mallin avulla. Myöhemmässä vaiheessa voisivat tulla kysymykseen joko verotus- ja äänioikeuteen perustuvaan väliportaahan hallintomalli tai valtion järjestämisen- ja rahoittamisvastuuseen perustuva ratkaisu, jossa demokraattinen kontrolli toteutuisi eduskunnan kautta.

Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee rahoitusjärjestelmän uudistamista, nk. monikanavarahoituksen purkamista. STM:n asettaman työryhmän toimikausi päättyy 28.2.2015, joten rahoitusmallin uudistaminen jää seuraavalle hallitukselle. Oikein toteutettu uudistus tuottaa merkittäviä säästöjä, kun potilaan hoivan rahoitus ei riipu potilaan statuksesta, vaan tulee samasta lähteestä. Näin ollen kannustin siirtää potilasta palvelusta toiseen, nk. osaoptimointi, häviää.

Käyttöön otettava kuntatalouden rahoituskehys ja menorajoite määrittävät jatkossa raamin, jossa valtion kunnille osoittamat tehtävät rahoitetaan. Sosiaali- ja terveystalouden kustannusten hallinnassa käyttöön otettava budjettikehysjärjestelmä yhdessä kuntien tehtävien ja velvoitteiden purkamisen sekä julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvun kanssa vahvistaa julkisen talouden kestävyttä. Budjettikehysjärjestelmän avulla voidaan varmistaa, että sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla tehtävien ja velvoitteiden purkamisesta aiheutuvat säästöt todella toteutuvat ja hidastavat kuntien menojen kasvua. Lisäksi sitova kehys edesauttaa tuottavuustavoitteen saavuttamista, joka pääasiassa on kuntien omien toimenpiteiden varassa.

Valtiovarainministeriö asetti sosiaali- ja terveystalouden kustannusten hallintajärjestelmää tehostamista valmistelevan työryhmän (ns. *sote-budjettikehys-työryhmä*). Työryhmä rakensi ehdotuksensa peruspalveluiden valtiosuusjärjestelmään sisältyvien sosiaali- ja terveystalouden laskennallisten kustannusten perustalle. Se päätyi esittämään kahta vaihtoehtoa: 1) järjestämislakiehdotuksen mukainen ohjausmalli, jossa laskennalliset kustannukset määräisivät valtiosuudet mutta sote-alue laskuttaisi jäsenkuntia itse arvioimiinsa kustannuksiin perustuvan budjettinsa mukaisesti tai 2) sote-alueelle säädettäisiin laskennallisten valtiosuuksien mukainen budjettikehys, joka määräisi myös jäsenkuntien lakisääteisen maksuvelvoitteen.

Ryhmä toteaa, että

- **Sosiaali- ja terveystalouden järjestämislaki on taloudellisilta ja yhteiskuntapolittisilta vaikutuksiltaan yksi rakennepoliittisen ohjelman merkittävimmistä uudistuksista. Siksi uudistus on saatettava maaliin vielä tällä vaalikaudella tai heti seuraavan kauden alussa.**
- **Uudistus voidaan toteuttaa vaiheittain, mutta se tulee saada riittävässä laajuudessa käyttöön uudistuksen alkuperäisessä aikataulussa 2017.**
- **Sosiaali- ja terveystalouden kustannuksia hillitsevään toimintatapaan voidaan päästä varmistamalla, että palvelutuotantoa ohjaavilla on myös budjettivastuu ja että vastuun toteutumiseen liittyy riittävä kontrolli demokraattisen prosessin ja julkisuuden kautta.**
- **Palvelujärjestelmän tehokas toiminnallinen ja taloudellinen ohjas on varmistettava.**

- **Sosiaali- ja terveystalouden horisontaalinen ja vertikaalinen integrointi yhdessä budjettikehyksen ja yksinkertaistuvan rahoitusmallin myötä edistää menojen kasvun hillitsemistä palvelujen laadusta ja saatavuudesta tinkimättä.**

Työurat pitenevät 2 vuotta

Rakennepoliittisessa ohjelmassa hallitus asetti tavoitteeksi työurien pidentymisen ½ vuotta alkupäästä ja 1½ vuotta loppupäästä. Lisäksi ohjelma sisältää uudistuksia, joiden avulla pyritään vähentämään katkoksia ja vajaatyöllisyyttä työuran aikana.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt saavuttivat ratkaisun sopimukseksi vuoden 2017 työeläkeuudistuksesta 26.9.2014. Ratkaisu täyttää rakennepoliittisessa ohjelmassa sille asetetut tavoitteet nostaa eläkkeellesiirtymisiän odote vähintään 62,4 vuoteen 2025 mennessä ja pienentää julkisen talouden kestävyysvajetta noin prosenttiyksiköllä.

Työuria pyritään pidentämään alkupäästä toimenpitein, jotka parantavat koulutuksen läpäisyä ja nopeuttavat siirtymistä työelämään. Opintoaikojen lyhentämiseksi ja korkeakouluopintoihin siirtymisen nopeuttamiseksi yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin lisättiin säännös, jonka mukaan opiskelija voi ensimmäisenä opiskeluvuonna opiskelupaikan vastaanottamisen jälkeen ilmoittautua poissa olevaksi tietyin ehdoin. Opiskelu-oikeuteen sisältyvää poissaolo-oikeutta lyhennettiin sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa kahdesta vuodesta yhteen vuoteen. Lisäksi yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin lisättiin säännökset, joiden mukaan osa yhteishaussa tarjolla olevista opiskelupaikoista varataan niille, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa tai vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelu-oikeutta. Korkeakouluja kannustetaan tarjoamaan joustavia siirtymämahdollisuuksia korkeakoulun sisällä alalta toiselle tai korkeakoulusta toiseen siirtymään haluaville, jotta alan tai korkeakoulun vaihdon ei tarvitsisi tapahtua uuden opiskelupaikan hakemisen kautta. Lyhyellä aikavälillä uudistuksella ei arvioida olevan taloudellisia vaikutuksia. Vaikutukset syntyvät pitkällä aikavälillä työurien pidentymisen kautta. Uudistusten on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2015.

Lukiokoulutuksen ja toisen asteen ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen sekä vapaan sivistystyön rakenteiden ja rahoituksen uudistamista koskevat hallituksen esitykset on annettu eduskunnalle. Hallituksen esityksen mukaan rahoitus maksettaisiin tuloksen perusteella rajaten opiskelijavuodet enintään kolmeen vuoteen. Koulutuksen järjestäjäverkon tiivistämisellä ja rahoitusperusteiden uudistamisella tavoitellaan noin 260 miljoonan euron vähennystä julkisiin menoihin. Lisäksi opiskeluaikojen pyritään lyhentämään, mikä pidemmällä aikavälillä johtaa työurien pidentymiseen. Uudistusten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2017.

Opintotukijärjestelmää uudistettiin tukemaan nopeampaa valmistumista. Korkeakouluopiskelua varten myönnettävä opintotuen enimmäisaika lyheni 70 tukikuukaudesta 64 tukikuukauteen. Opintorahaa korotettiin 11 prosentilla ja käyttöön otettiin opintolainahyvitys. Muutosten tavoitteena on kannustaa opiskelijoita keskittymään kokopäiväiseen opiskeluun ja vähentämään opintojen aikaista työntekoa, eli jouduttaa valmistumista.

Suunniteltujen ja jo toteutettujen toimien kaikista vaikutuksista ei ole voitu tehdä kattavia arvioita tässä vaiheessa. Toimien vaikuttavuus määräytyy sen mukaan, miten kansalaiset muuttavat valintojaan ja korkeakoulut päätöksistään uusien säädösten asettamissa puitteissa.

Edellä mainittujen lisäksi hallitus valmisteli nk. perhepaketin, jossa kotihoidon tuki olisi jaettu vanhempien kesken ja subjektiivista päivähoido-oikeutta rajattu. Sen tavoitteena oli lisätä tasa-arvoa ja naisten työllisyyttä. Perhepaketin valmistelu keskeytettiin, eikä sitä tulla antamaan eduskunnalle tällä vaalikaudella.

Valtiovarainministeriön asiantuntijoiden arvion mukaan ne työuran alkupäähän kohdistuvat toimet sekä toimet työuran katkosten vähentämiseksi, joista on voitu laatia kvantitatiivinen arvio, eivät riitä asetetun työurien puolen vuoden pidentymistavoitteen ja tätä vastaavan julkisen talouden kestävyystä kohentavan vaikutuksen saavuttamiseksi.

Ryhmä toteaa, että

- **Syksyn 2014 neuvottelutulos työeläkeuudistuksesta on yksi rakennepoliittisen ohjelman suurimmista ja taloudellisilta vaikutuksiltaan merkittävimmistä uudistuksista. Ratkaisu täyttää ohjelmassa sille asetetut tavoitteet.**
- **Muita vaikutuksiltaan vielä täsmentymättömiä, mutta pitkällä aikavälillä merkittäviä uudistuksia ovat toisen asteen koulutukseen ja korkea-asteen koulutukseen esitetyt työurien pidentämiseen tähtäävät uudistukset.**

Rakenteellinen työttömyys alenee 1 prosenttiyksikön

Rakennepoliittiseen ohjelmaan sisältyvillä toimilla pyritään alentamaan rakenteellista työttömyyttä yhdellä prosenttiyksiköllä. Hallitus on täydentänyt toimia keväällä 2014 kehysriihen yhteydessä ja syksyllä 2014 budjettiriihen yhteydessä. Näitä toimia ovat työvoimapolitiittisten toimien lisäyksen ohella nykyisiin työttömyysturva- ja muiden sosiaalietuusjärjestelmiin liittyvän velvoittavuuden hyödyntäminen täysimääräisesti, ml. sanktiot, työtarjousten lisääminen, työvoimapalvelujen tehostaminen sekä työttömyys- ja muun ansioturvan kannustavuuden lisääminen. Toimien täytäntöönpano etenee sovitun mukaisesti.

Sekä Työ- ja elinkeinoministeriön että Tilastokeskuksen tietojen mukaan työttömyys on lisääntynyt ja työttömyysjaksot pitkittyneet kuluneen runsaan vuoden aikana. Talouden hidas kasvu, jopa supistuminen, näkyy työttömyyden kasvuna. Ohjelman tavoitetta yhden prosenttiyksikön rakenteellisen työttömyyden alentumisesta ei olla saavuttamassa.

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan työttömien työnhakijoiden määrä nousi 10,1 % vuoden takaisesta ja oli vuoden 2014 joulukuussa 363 268 (+ 33 369). Myös pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi 19,1 % verrattuna vuoden takaiseen. Pitkäaikaistyöttömyys kasvoi lähes kaikissa ikäryhmissä lukuun ottamatta nuorimpia 15–19-vuotiaita. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu on yksi indikaatio siitä, että työttömyys voi olla muuttumassa rakenteelliseksi.

Työttömyyden lisääntymisen taustalla on sekä suhdannetekijöitä että rakenteellisia tekijöitä. Pitkään jatkunut matalasuhdanne selittää suuren osan työttömyyden kasvusta. Vaikka työttömyys olisikin aluksi suhdanneluonteista, pitkittyessään työttömyys voi muuttua rakenteelliseksi. Suomen taloudessa on käynnissä rakennemuutos, jossa työpaikkoja häviää teollisuudesta ja syntyy palvelualoille. Siten esimerkiksi pienillä teollisuuspaikkakunnilla työttömäksi jääneiden uudelleen työllistyminen saattaa olla vaikeaa. Uudelleentyöllistymisen hidasteena ovat rakenteelliset tekijät kuten alueelliset ja koulutukselliset yhteensopivuusongelmat sekä mahdollisesti työttömäksi jääneiden ikä. Työvoimapolitiittiset toimenpiteet on suunniteltava ja kohdennettava edellä mainitut tekijät huomioiden.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykset työttömyysturvalain ja työvoima- ja yrityspalveluista annetun lain muuttamisesta joulukuussa 2014. Uuden lain mukaan työttömällä työnhakijalla on tietyn työmatkan kestoon liittyvin edellytyksin velvoite ottaa vastaan työssäkäyntialueen ulkopuolelta tarjottua työtä. Lain tavoite on lisätä työvoiman alueellista liikkuvuutta. Työ- ja elinkeinotoimistojen mahdollisuuksia keskittyä julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamiseen parannettiin siirtämällä työmarkkinoilla olon esteiden, työmarkkinatuen odotusajan ja työllistymistä edistävästä palveluista poissaolojen selvittäminen työ- ja elinkeinotoimistoilta työttömyysetuuden maksajien hoitettavaksi. Vaikka työvoiman alueellisen liikkuvuuden kasvattaminen ja työvoimapalvelujen tehostaminen ovat merkittäviä periaatteellisia muutoksia suhteessa aiempaan, voidaan lainmuutoksen taloudellisia vaikutuksia silti pitää vähäisinä.

Työvoimahallinnon ja -palvelujen tehostamiseksi työ- ja elinkeinoministeriö toteutti työpolitiikan palvelurakennearvioinnin, jonka tulokset julkistettiin 20.1.2015. Palvelurakennearviointi tuotti 35 suositusta työvoimapalvelujen kehittämiseksi, joista osa on jo viety käytäntöön ja loput jäävät tulevalle hallitukselle. Toimenpiteiden vaikutuksista ei ole mahdollista esittää numeerisia vaikutusarvioita.

Työ- ja elinkeinotoimistoille joulukuussa 2013 annettujen ohjeiden mukaan toimistojen tulee lisätä osuvia työtarjouksia työttömille ja panna tarjouksesta kieltäytymisestä seuraavat sanktiot toimeen johdonmukaisesti. Lisäksi työtarjousten käyttö on asetettu työ- ja elinkeinotoimistojen tulostavoitteeksi ja tavoitteiden toteutumista seurataan kuukausittain työnvälitystilastosta. Kuluvan syksyn aikana on käynnistetty ohjelma työmarkkinoita vaiavaan kohtaanto-ongelman lieventämiseksi. Ohjelmassa ovat mukana työ- ja elinkeinotoimistot sekä valtakunnalliset ja seudulliset yritysten edunvalvonta- ja palveluorganisaatiot.

Työ- ja elinkeinoministeriö kokoaa tietoja rakennepoliittiseen ohjelmaan sisältyvien toimien käytöstä työvoimapalveluissa. Ne antavat osviittaa siitä, miten toimenpiteet ovat vaikuttaneet työvoimahallintoon ja työttömyyteen. Tehtyjen työtarjousten määrä on kasvanut vuoden 2014 aikana selvästi verrattuna loppuvuoteen 2013. Työtarjouksesta tai muuten työ- ja elinkeinopalvelujen asiakkaana olleella hakijalla täyttyneiden työpaikkojen osuus kaikista täyttyneistä työpaikoista on noin kaksinkertaistunut vuoden takaiseen verrattuna. Tarjotusta työstä kieltäytymisestä langetettujen sanktioiden määrä on ollut kesästä saakka kaksinkertainen vuodentakaiseen verrattuna. Työllistymissuunnitelmia on tehty entiseen malliin

Seurantatietojen perusteella on vaikea arvioida, miten työvoimapalvelujen vaikuttavuus on kehittynyt vuoden aikana. Kun talouden tila on heikentynyt ja työttömien työnhakijoiden määrä kasvanut, työ- ja elinkeinotoimistot ovat tuottaneet enemmän työvoimapalveluja kuten työtarjouksia ja työllistymissuunnitelmia. Lisäksi näyttää siltä, että toimistot käyttävät sanktioita aiempaa määrätietoisemmin, koska langetettujen sanktioiden määrä on kasvanut selvästi enemmän kuin työttömien työnhakijoiden. Se, että työtarjousten tai muuten työ- ja elinkeinopalvelujen asiakkaana olleella hakijalla täyttyneiden työpaikkojen osuus kaikista täyttyneistä työpaikoista on kasvanut, viittaa palvelujen tehostumiseen ja toimien parempaan vaikuttavuuteen. Keskeistä on, että työtarjouksia on tehty erityisesti työnhakijoille, joiden työllistymisen todennäköisyys on keskimääräistä suurempi.

Ryhmä toteaa, että

- **Talouden pitkittynyt taantuma on haitannut rakenteellisen työttömyyden alenemiselle asetetun tavoitteen saavuttamista.**
- **Toimet työvoimahallinnon ja -palvelujen tehostamiseksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi kohdentamiseksi ovat edenneet suunnitellusti. Ne luovat edellytyksiä sil-**

le, että rakenteellinen työttömyys voi alkaa alentua. Jo aloitettuja ja suunniteltuja toimenpiteitä on jatkettava ja kehittävä edelleen seuraavalla hallituskaudella.

Talouden tuotantopotentiaali nousee 1½ prosenttia

Koko talouden uusiutumiskykyä ja tuotantopotentiaalin kasvua voidaan edistää toimilla, jotka kohdistuvat markkinoiden ja tuotannon puitteiden sääntelyyn. Rakennepoliittisessa ohjelmassa toimet tuotantopotentiaalin kohentamiseksi keskittyvät asuntomarkkinoiden toiminnan tehostamiseen, digitalisaatioon ja ICT:n hyödyntämiseen sekä viranomaismenettelyihin valitus- ja lupamenettelyjen yksinkertaistamiseksi ja sääntelyn vähentämiseksi. Lisäksi syksyllä 2013 sovittu pitkäaikainen maltillinen palkkaratkaisu tukee talouden tuotantopotentiaalin nousulle asetettua tavoitetta.

Elokuussa 2014 solmittu valtion ja Helsingin seudun kuntien sopimus tukee infrastruktuurihankkeita ja asuntotuotantoa. Sopimuksessa kunnat mm. sitoutuivat kasvattamaan asuntotonttien kaavoitusta vuosina 2016-2019 kerrosalana mitattuna noin 25 prosentilla verrattuna voimassa olevaan MAL-aiesopimukseen. Edellyttäen, että kunnat pitävät oman osansa sopimuksesta, valtio sitoutui eräiden suurten infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen (mm. Pisara-rata). Lisäksi ARA:n kautta tuetaan vuokra-asuntojen rakentamista ja tarjontaa sekä asuntojen korjaamista. Lyhyellä aikavälillä asuntotuotanto ja infrastruktuurihankkeet tuottavat kustannuksia sekä kunnille että valtiolle, mutta vahvistavat talouden tuotantopotentiaalia pitkällä aikavälillä.

Hallitus on jo aiemmin pyrkinyt kannustamaan pääkaupunkiseudun ja sen kehysalueen edistämään asuntorakentamista nostamalla rakentamattoman rakennuspaikan korotetun kiinteistöveron alarajaa 0,5 prosenttiyksikköä. Hallitus myös antoi esityksen maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) muuttamisesta, kaupan ja asuntorakentamisen kilpailun edistämiseksi. Metropolikaavaa koskevat säännökset ja metropolihallinnosta johtuvat maankäyttöön liittyvät muutokset lisättiin MRL:n.

Metropolialueen 9 kunnan kuntajakoselvitys valmistui joulukuussa 2014. Yhdyskuntarakenteen eheyttämisen, joukkoliikenteen ja sosiaalisen asuntotuotannon tuottamien tehokkuushyötyjen perusteella kuntajakoselvittäjät pitivät kuntajaon muuttamista tarpeellisena. Kuntajaon muuttaminen teki myös erillisen metropolihallinnon tarpeettomaksi. Metropolihallinnon valmistelua ei jatketa tällä vaalikaudella.

Sähköistä tunnistamista koskeva laki on keskeinen edellytys kansallisen palveluväylän toteuttamiselle ja kattavalle palvelujen digitalisoinnille. Lakiesitys on valmistunut hallitusohjelman mukaisessa aikataulussa ja eduskunta hyväksyi lain.

Ryhmä toteaa, että

- **Talouden tuotantopotentiaalin nousulle asetetun tavoitteen kannalta omaksuttu maltillinen palkankorotuslinja on tärkeässä asemassa samoin kuin toimet tontti- ja asuntotarjonnan lisäämiseksi**
- **Digitalisaatiokehityksen osalta kansallinen palveluväylä on etenemässä suunnitellusti. Digitalisaatio on monien sektoreiden keskeinen kasvutekijä, jonka hyödyntäminen edellyttää selkeää strategiaa ja vahvaa johtamista.**

OSA II

HAVAINTOJA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ OHJELMAN VALMISTELUSTA JA TOIMEENPANOSTA

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitus päätti rakennepoliittisesta ohjelmasta talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi 29.8.2013. Ohjelma on lajissaan ensimmäinen koko talouden kattava ja asetetun tavoitteen mukaisesti mitoitettu uudistuskokonaisuus.

Ohjelman avulla pyrittiin korjaamaan julkisen talouden kestävyysvaje. Tavoite ositettiin kuntien taloutta, julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvua, työuria ja työn tarjontaa, rakenteellista työttömyyttä ja koko talouden tuotantopotentiaalia koskeviksi konkreettisiksi osatavoitteiksi. Jakamalla kokonaistavoite osa-aluekohtaisiksi määrällisiksi alatavoitteiksi pyrittiin ohjaamaan yksittäisten toimien sisällön, mitoituksen ja ajoituksen valmistelua ja luomaan perusta tavoitteiden toteutumisen seurannalle. Toimien konkreettinen valmistelu jätettiin sektoriministeriöiden ja niiden asiantuntijoiden vastuulle. Valmistelutyötä koordinoi rakennepoliittisen ohjelman johtoryhmä.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitus päätti ohjelman toimeenpanosta 29.11.2013 ja vahvisti ohjelmaa 25.3.2014. Pääministeri Alexander Stubbin hallitus sitoutui panemaan ohjelman toimeen ja vahvisti ohjelmaa 28.8.2014.

Koska ohjelman valmistelu on hajautettu sektoriministeriöihin, on ollut kriittistä, että ohjelman yksittäiset toimet on täsmennetty ja pantu toimeen niin, että yksittäisistä toimista muodostuu kokonaisuus, joka täyttää ohjelmalle asetetut (osa-aluekohtaiset) tavoitteet. Hajautettu valmistelu- ja toimeenpanomalli edellyttää hyvää hallinnointia ja tehokasta hallintoa.

Rakennemuutoksen vieminen läpi onnistuneesti edellyttää

- yhteistä tilannekuvaa ja arviota tulevaisuudesta,
- yhteisiä tavoitteita,
- uskottavaa yhteistä suunnitelmaa muutosten keskeisestä sisällöstä,
- vahvaa poliittista ja hallinnollista omistajuutta,
- vahvoja instituutioita, jotka panevat päätökset toimeen ja turvaavat saavutukset.

Valtionhallinto valmistelee ja panee toimeen valtioneuvoston päätökset. Hallinto tuottaa valmistelu- ja toimeenpanopalveluita valtioneuvostolle. Hyvä hallinto tuottaa näitä palveluita

- kustannustehokkaasti,
- päämäärätietoisesti uudistuksille asetettuja tavoitteita palvelten ja
- annettuja juridisia ja institutionaalisia puitteita tehokkaasti hyödyntäen.

Rakennepoliittisen ohjelman johtoryhmä on arvioinut rakennepoliittisen ohjelman valmistelua ja toimeenpanoa tästä näkökulmasta ja esittää arvionsa perusteella seuraavat huomiot ja johtopäätökset.

Yhteinen tilannekuva ja arvio tulevaisuudesta

Päätöksentekijöiden ja hallinnon piirissä ymmärretään, että julkisen talouden menot katetaan talouden arvonlisäyksestä perittävillä veroilla ja maksuilla sekä muilla tuloilla. Pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulot voivat kasvaa vain samaa vauhtia kuin talouden arvonlisäys.

Myös siitä olla laajasti yhtä mieltä, että talouden kasvunäkymät ovat vaikeat. Lisäksi tiedetään, että väestön ikärakenteen muutos on alkanut kasvattaa ikäsidonnaisia julkisia menoja nopeasti ja että ikäsidonnaisten menojen kasvu jatkuu nopeana vielä kahden vuosikymmenen ajan. Menojen kasvu heikentää julkisen talouden rahoitusasemaa ja aiheuttaa voimakasta kasvupainetta etenkin kuntien velkaan.

Tämän perusteella ymmärretään, että julkisessa taloudessa vallitsee mittava kestävyysvaje: normaalinkaan talous- ja työllisyyskehityksen oloissa julkisen talouden tulot eivät riitä rahoittamaan nykyperusteiden määrättyjä, väestön ikärakenteen muutoksen myötä nopeasti kasvavia julkisia menoja. Talouden odotettavissa oleva kasvu ja tuotannon palautuminen potentiaaliselle tasolle ei riitä poistamaan julkisen talouden kestävyysvajetta. Jos tulojen ja menojen välistä rakenteellista epätasapainoa ei korjata, julkisen talouden velka uhkaa kasvaa hallitsemattomasti suhteessa BKT:hen tulevina vuosikymmeninä.

Rakennepoliittisen ohjelman tavoitteena on korjata julkisen talouden kestävyysvaje.

Ohjelmassa tavoite koko kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi ositetaan kuntien taloutta, julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvua, työuria ja työn tarjontaa, rakenteellista työttömyyttä ja koko talouden tuotantopotentiaalia koskeviksi konkreettisiksi osatavoitteiksi.

Ryhmä toteaa, että

- **Julkisen talouden kestävyysvajearvio ja rakennepoliittisen ohjelman tavoitteiden kytkeminen kestävyyttä määrittäviin taloudellisiin tekijöihin on auttanut rakentamaan talouden tilannekuvasta, tavoitteista ja toimista johdonmukaisen kokonaisuuden.**
- **Kokonaistavoitteen jakaminen osa-aluekohtaisiksi määrällisiksi alatavoitteiksi on auttanut hahmottamaan tarvittavien ratkaisujen mittaluokkia ja luonut pohjan konkreettisille toimenpideohjelmille ja tavoitteiden toteutumisen seurannalle.**

Yhteiset tavoitteet

Vaikka tilannekuva ja arvio tulevaisuudesta ovat yhteiset, eri politiikkalohkoille on eri yhteyksissä asetettu useita tavoitteita, jotka ovat keskenään ristiriitaisia ja joilla ei ole selkeää hierarkiaa suhteessa toisiinsa.

Rakennepoliittisen ohjelman tavoitteet asetettiin taloudellisesta näkökulmasta. Koko ohjelmaa ei olisi tarvittu, jos julkisen talouden rahoitus lepäisi kestäväällä pohjalla pitkällä aikavälillä. Taloudellinen näkökulma on kuitenkin vain yksi monista näkökulmista, jotka ohjaavat hallituksen päätöksentekoa. Esimerkiksi hallitusohjelmassa myös muut kuin taloudelliset näkökulmat ovat vahvasti esillä.

Taloudellinen näkökulma on luonteva valtiovarainministeriölle. Sen sijaan sektoriministerit ja -ministeriöt määrittävät roolinsa valtioneuvostossa ja valtionhallinnossa monesti tyystin toisesta näkökulmasta.

Taloudellisesti keveinä aikoina näkökulmien välille ei muodostu ristiriitaa. Taloudellisesti tiukkoina aikoina ristiriita on puolestaan ilmeinen. Jos ristiriitoja ei ratkaista tai ratkaisuihin ei sitouduta, konkreettisten toimien valmistelulta jää puuttumaan suunta ja on suuri riski, että toimet eivät muodosta johdonmukaista kokonaisuutta.

Kun kuva talouden tilasta ja näkymistä muuttuu, osa hallitusohjelmassa päätetyistä tavoitteista voi osoittautua epätarkoituksenmukaisiksi. Näihin tavoitteisiin liittyvien toimien valmistelu kuitenkin jatkuu sektoriministeriöissä, ellei erikseen päätetä, että valmistelu lopetetaan. Hallitusohjelman linjaukset ovat velvoittavia, kunnes päätetään uudesta ohjelmasta. Tavoitteisen priorisointi edellyttää resurssien uudelleenkohdentamista myös toimien valmistelussa.

Ryhmä toteaa, että

- **Laajojen rakenneuudistusten toteuttaminen edellyttää tavoitteiden asettamista tärkeysjärjestykseen. Tärkeysjärjestyksessä taaempänä olevia tavoitteita voidaan pyrkiä toteuttamaan vain tärkeysjärjestyksessä edempänä olevien tavoitteiden salissa.**
- **Resursseja pitää voida siirtää joustavasti uusien tärkeysjärjestyksessä aiemmat toimet ohittavien toimien valmisteluun sektoriministeriöissä.**

Uskottava yhteinen suunnitelma muutoksen keskeisestä sisällöstä

Vaikka päätöksentekoa ohjaisivat samat tavoitteet, keinot, niiden keskinäiset suhteet ja painoarvo tavoitteiden saavuttamisessa ovat erilaiset.

Kotitaloudet ja yritykset tekevät taloudellisia päätöksiään talouden institutionaalisissa puitteissa ja näiden puitteiden luomien kannusteiden ja valintojen välisten suhteellisten hintojen muutosten ohjaamina. Rakennepolitiikkaa ovat kaikki päätökset, jotka muuttavat talouden institutionaalisia puitteita ja niiden luomia kannusteita ja valintojen välisiä suhteellisia hintoja. Rakennepoliittisten toimien taloudellisia vaikutuksia arvioidaan valintojen suhteellisten hintojen muutosten avulla.

Rakennepoliittisessa ohjelmassa kestävyysvaje pyritään kuromaan umpeen 71 yksittäisen uudistuksen avulla. Näistä 42 kohdistuu laajasti ottaen työmarkkinoihin ja työuriin, 20 kohdistuu talouden uusiutumisen- ja kilpailukykyyn ja kasvuun ja 9 kohdistuu julkisen palvelutuotannon tuottavuuteen. Lisäksi kuntien tehtävien ja velvoitteiden karsimiseksi tavoitteeksi asetetussa mitassa päätettiin 38 muutoksesta kuntien tehtävissä ja velvoitteissa.

Uudistusten joukossa oli sekä hyvin suuria että hyvin pieniä uudistuksia. Esimerkiksi eläkeuudistus oli vain yksi työuriin kohdistuvista uudistuksista ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- ja rahoitusrakenneuudistus vain yksi julkisen palvelutuotannon tuottavuuteen kohdistuvista uudistuksista. Osan yksittäisistä uudistuksista voi arvioida kohentavan julkisen talouden kestävyttä merkittävästi. Osa yksittäisistä uudistuksista on puolestaan kestävyuden kannalta marginaalisia. Lisäksi suuri osa uudistuksista on sellaisia, joiden taloudellisten vaikutusten arvioimiseksi ei ole luotettavia menetelmiä. Uudistukset voivat kohentaa kestävyttä merkittävästikin, mutta muutosta ei osata täsmentää euroiksi.

Uudistusten valmistelu ja toimeenpano syövät resursseja. Tavoitteiden kannalta mitättömien, yhdenentekevien tai haitallisten uudistusten valmisteluun käytetyt resurssit ovat pois tarkoituksenmukaisemmasta käytöstä. Mitä useampia keskenään kilpailevia tavoitteita uudistuksilla pyritään saavuttamaan, sitä todennäköisemmin resursseja käytetään epätarkoituksenmukaisesti.

Verotukseen, sosiaalivakuutusjärjestelmiin sekä työ-, hyödyke- ja asuntomarkkinoihin kohdistuvien yksittäisten institutionaalisten muutosten taloudellisia vaikutuksia on tutkittu paljon. Tutkimusten tulosten perusteella on mahdollista kohdentaa ja mitoittaa uudistukset niin, että asetetut tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Jos uudistukset perustuvat mielipiteisiin, riski epätarkoituksenmukaisista uudistuksista on suuri.

Ryhmä toteaa, että

- **Siltä osin, kun toimilla tavoitellaan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, toimet pitää suunnata kohteisiin, joita käytetään laajasti. Pienempikin muutos palvelu- ja etuusjärjestelmien perusteisiin riittää, kunhan muutos kohdistuu riittävän suureen määrään palvelujen käyttäjiä ja etuuksien saajia.**
- **Uudistusten painopisteen tulee olla keskeisissä kokonaisuuksissa. Rakennepoliittisessa ohjelmassa suuri määrä pieniä uudistuksia vei huomiota ja söi voimavaroja suurien uudistusten valmistelusta ja toimeenpanosta.**
- **Vaikutusarviot päätöksenteon taustaksi ovat oleellisia. Niiden pitää olla objektiivisia ja realistisia. Ilman vakiintunein analyysimenetelmin ja luotettavasti tuotettuja kvantitatiivisia arvioita yksittäisten uudistusten vaikutuksista talouteen, ml. julkinen talous, voidaan tulla päättäneeksi toimista, jotka vaikuttavat talouteen, ml. julkinen talous päinvastoin kuin on tavoiteltu.**
- **Keinoja ohjata toimien toimeenpanoa tavoitellun taloudellisen vaikutuksen aikaansaamiseksi täytyy luoda, jos olemassa olevat ohjauskeinot eivät riitä.**

Vahva poliittinen ja hallinnollinen omistajuus

Ilman omistajuutta ja sitoutumista rakenteiden uudistamisesta tulee helposti ”niiden” eikä ”meidän” projekti.

Hallitusryhmien puheenjohtajien päätöksistä ei ole tullut hallituksen yhteisiä päätöksiä. Se, että sektoriministerit pitävät hallitusryhmien puheenjohtajien sopimuksia lähinnä valmistelua ohjaavina suuntaviivoina, ei edistä sitoutumista uudistusten tavoitteisiin sektoriministeriöissä. Päätösten toimeenpano on sektoriministeriöiden vastuulla, mutta ilman vahvaa sitoutumista paine ja halu etsiä uusia ratkaisuja on pieni. Uudistuksista tulee hallinnollinen prosessi, jossa uudistusten tavoitteet jäävät taka-alalle.

Jotta kokonaisvaltaiset uudistukset voivat tuottaa tavoitteeksi asetettuja tuloksi, ratkaisuja pitää etsiä luovasti. Laajat ratkaisut ulottuvat usein yli hallinnonalojen ja edellyttävät syntyäkseen tiivistä yhteistyötä hallinnonalojen välillä. Hallinnonalojen koteloituminen ja tiukat reviirit estävät tietojen vaihtoa. Pahimmillaan reviirien varjelu voi vesittää uudistukset kokonaan. Vahva poliittinen ja hallinnollinen omistajuus ehkäisee reviirikiistoja luomalla yhdessä tekemisen perustan yhteisen päämäärän kautta.

Ryhmä toteaa, että

- **Hallituksen kyky päättää uudistuksista ja toimia yhtenäisesti on välttämätöntä, jotta se voi ohjata valmistelua ja toimeenpanoa tehokkaasti niin, että uudistukset toteutuvat sen päättämällä tavalla. Yksi syy rakenneohjelman valmistelun ja toimeenpanon etenemiseen nihkeästi ja tarpeeseen täydentää ohjelmaa toistuvasti on ollut puutteellinen omistajuus ja sitoutuminen poliittisella ja hallinnollisella tasolla.**
- **Julkisen hallinnon ja päätöksenteon rakenteet pitää virittää niin, että ne tukevat talouden rakenteiden, ml. julkinen talous, uudistamista ja kannustavat etsimään hallinnonalat ylittäviä ratkaisuja ja tekemään yhdessä.**
- **Valtion ohjausjärjestelmän kehittämishankkeen (OHRA) suositukset ovat tärkeitä uudistusten valmistelun ja toimeenpanon tehostamiseksi. Rakenteiden uudistamista koskevista strategisista suuntaviivoista sekä uudistusten tavoitteista ja keskeisistä kohteista pitää päättää hallitusohjelmassa. Uudistukset tulee täsmentää ja sitoa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi Julkisen talouden suunnitelmassa, josta hallitus päättää kautensa alussa ja jota se tarkistaa vuosittain, ja ottaa huomioon hallituksen toimintasuunnitelmassa. Julkisen talouden suunnitelman ja hallituksen toimintasuunnitelman täytyy olla osa samaa ja yhtenäistä kokonaisuutta.**
- **Talouspoliittisen ministerivaliokunnan roolin seurata ja antaa uudistusten valmistelua ja toimeenpanoa ohjaavaa, kaikkia hallinnonaloja sitovaa palautetta tulisi olla selkeä kaikille ministereille ja ministeriöille.**
- **Ministeriöraajat ylittävän valmistelun esteet täytyy poistaa, jotta hallituksella on aina käytössään riittävät resurssit uudistusten valmistelemiseksi.**

Vahvat instituutiot

Vahva oikeusjärjestys, asioiden puolueeton valmistelu virkavastuulla, objektiivisuus ja oikeudenmukaisuus, ratkaisuhakuinen sopimisen kulttuuri, ei lahjontaa, ei räikeää oman edun tavoittelua ja se, että virkakunta on korkeasti koulutettua, sitoutunutta ja haluaa tehdä oikeita asioita, ovat hallinnon ominaisuuksia, jotka edesauttavat rakennemuutosten valmistelua ja toimeenpanoa Suomessa. Suomessa kansalaiset luottavat hallintoon ja sen pyrkimyksiin.

Ryhmä toteaa, että

- **Suomessa hallinnolliset lähtökohdat rakenneuudistusten tehokkaaksi valmistelemiseksi ja toimeenpanoksi ovat hyvät.**

OSA III

OHJELMAN TOIMEENPANO TOIMITTAIN

TYÖMARKKINAT JA TYÖURAT

1.1 Eläkejärjestelmän uudistaminen

Tavoitteena on, että kaikki työeläkeuudistukseen liittyvät hallituksen lakiesitykset annetaan eduskunnalle heti kevään 2015 eduskuntavaalien jälkeen ja uudistus tulee voimaan viimeistään vuoden 2017 alusta.

1.2 Ikääntyneiden työllistyminen

Uutta yhdenvertaisuuslakia koskeva hallituksen esitys on hyväksytty ja laki on tullut voimaan 1.1.2015.

1.3 Alkoholin kulutuksen ja haittojen vähentäminen

Alkoholipoliittinen kokonaisuudistus ei toteudu tällä hallituskaudella.

Hallituksen esitys laiksi ehkäisevästä päihdetyöstä HE 339/2014 on annettu 11.12.2014, eduskunnan käsiteltävänä.

1.4a Esiopetus

Esiopetuksen velvoittavuutta koskeva lakiesitys on hyväksytty ja muutos on tullut voimaan 1.1.2015. Lakia sovelletaan 1.8.2015 lukien.

1.4b Nuorisotakuu

Ammatillisen peruskoulutuksen uudistetut opiskelijaksi ottamisen perusteet otettiin käyttöön syksyn 2013 yhteishaussa yhdessä uudistettujen sähköisten hakupalvelujen kanssa.

1.4c Oppivelvollisuusikä

Peruttu.

1.5a Ammatillisen koulutuksen tarjonta

Osana koulutustakuuta lisättiin vuonna 2012 ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamääriä metropolialueella ja eräissä muissa kasvukeskuksissa. Kesäkuussa 2013 tehtiin ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa vuosina 2014–2016 koskevat päätökset. Niillä ammatillisen koulutuksen tarjontaa parannettiin alueilla, joilla on eniten koulutusta tarvitsevia nuoria ja työvoiman tarvetta. Päätöksillä turvattiin nuorisotakuun toimeenpano.

Osana toisen asteen koulutuksen rakenteellista kehittämistä kaikkien ammatillisen koulutuksen järjestäjien järjestämisluvat uusitaan 1.1.2017 alkaen. Asiaa koskeva hallituksen esitys on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä.

1.5b Koulutuksen yhteistyön tiivistäminen

Valtioneuvosto hyväksyi 13.11.2014 asetuksen lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta. Tuntijakoasetus astui voimaan 1.12.2014. Opetushallituksen tulee hyväksyä lukion opetussuunnitelman perusteet niin, että asetusten mukaiset tavoitteet, tuntijatko ja opetussuunnitelmat otetaan käyttöön viimeistään 1.8.2016. Opetushallitus on aloittanut opetussuunnitelman perusteiden uudistustyön.

1.5c Hyväksiluku ammatillisissa tutkinnoissa

Ammatillisen tutkintojärjestelmän uudistamista koskeva hallituksen esitys on hyväksytty eduskunnassa ja astuu voimaan 1.8.2015. Opetushallitus uudistaa tutkintojen perusteet ja muut määräykset ja ne astuvat voimaan 1.8.2015.

1.6a Opintotuki

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain 7 ja 11 §:n muuttamisesta (HE 197/2013) hyväksyttiin eduskunnassa syysistuntokaudella 2013 ja laki vahvistettiin 30.12.2013. Laki tuli voimaan 1.8.2014. Lainmuutokseen liittyen annettiin lisäksi 30.4.2014 valtioneuvoston asetus (360/2014) opintotukiasetuksen muuttamisesta.

1.6b Korkeakoulujen valmistumisajat

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain 39 ja 41 §:n sekä ammattikorkeakoululain muuttamisesta (HE 243/2014 vp) on eduskunnan käsiteltävänä. Esitys on annettu 14.11.2014. Lainsäädäntö on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2015 ja sitä sovelletaan lain voimaantulon jälkeen opintonsa aloittaviin opiskelijoihin.

1.6c Korkeakoulujen rahoitus (55 opintopistettä vuodessa suorittavat)

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (182/2012) muuttamisesta on hyväksytty valtioneuvostossa 3.7.2014. Asetusmuutos tuli voimaan vuoden 2015 alussa.

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 26 ja 48 §:n muuttamisesta 26.3.2013 ja sitä täydentävä valtioneuvoston asetus 822/2013 opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 25.11.2013. Muutos tuli voimaan vuoden 2014 alusta.

1.6d Sisäänpääsy korkeakouluihin

Ylioppilastutkintolautakunta valmistelee tieto- ja viestintätekniikan asteittaista käyttöönottoa ylioppilastutkinnon suorittamisessa. Tavoitteena on, että ensimmäisiä kokeita järjestettäisiin sähköisesti 2016 ja koko tutkinto keväällä 2019. Järjestelmän rakentaminen on käynnissä.

1.6e Hakijasuman purku

Korkeakoulujen aloituspaikkoja lisätään 3 000:lla vuosina 2014 – 2015 hakijasuman purkamiseksi. Koulutuslisäykset käynnistettiin laajentamalla sisäänottoa syksyllä 2014 alkaneeseen koulutukseen.

Korkeakoulujen opiskelijavalinnan toinen vaihe, jolla pyritään nostamaan ensikertalaisten osuutta opiskelupaikan saaneista, on eduskunnan käsiteltävänä (HE 244/2014). Esitykseen on liitetty ehdotus hakijamaksujen perimisestä EU-/ETA-alueen ulkopuolella suoritettujen opintojen perusteella hakevilta (HE 308/2014).

1.6f Alempien korkeakoulututkintojen kelpoisuus

Ei ole edennyt.

1.6g Ympärivuotinen opiskelu korkeakouluissa

Ympärivuotisen opiskelun edistämiseksi ja hyvien käytäntöjen levittämiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö järjestää vuosina 2014- 2015 työpajoja ja seminaareja yhdessä korkeakoulujen kanssa. Ympärivuotisen opiskelun edistämistä koskevat tavoitteet ja tarvittavat toimenpiteet otetaan osaksi opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen välistä ohjausprosessia. Ei edellytä lainsäädännön muutoksia.

1.7 Oppisopimuskoulutus

Nuorten työssä oppimis- ja oppisopimusuudistuksen toimenpideohjelman kehittämistoimet ovat käynnissä ja ajoittuvat vuosille 2014-2016.

1.8 Lukioden rahoitusperusteet ja lukion digitalisointi

Lukioden digitalisointia jatketaan ja lukiokoulutusta kehitetään rahoitusta sekä opetusta tehostamalla niin, että entistä useammat valmistuvat kolmen vuoden tavoiteajassa. Hallituksen esitys (HE 310/2014 vp) annettiin eduskunnalle 4.12.2014.

Toisen asteen koulutuksen rahoitusta koska hallituksen esitys on eduskunnan käsiteltävänä ja se tulisi voimaan 1.1.2017.

Ylioppilastutkintolautakunta valmistelee tieto- ja viestintätekniikan asteittaista käyttöönottoa ylioppilastutkinnon suorittamisessa. Tavoitteena on, että ensimmäisiä kokeita järjestettäisiin sähköisesti 2016 ja koko tutkinto keväällä 2019. Järjestelmän rakentaminen on käynnissä.

1.9 Kotihoidontuki ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen

Peruttu.

1.10 Vuorotteluvapaa

Lakiesitys on hyväksytty ja muutos on tullut voimaan 1.9.2014.

1.11 Vanhemmuuden kustannusten tasaus

Ei ole edennyt.

1.12a Kotouttamisohjelman toimeenpano

Maahanmuuton alkuvaiheen palvelukokonaisuuden pilottien haku ESR-Kotona Suomessa –hankkeessa avataan 5/2015. Vuoden 2015 loppuun mennessä toteutetaan valtion kunnille maksamien laskennallisten korvausten sähköistäminen.

1.12b Välityömarkkinat

Vuosina 2013 ja 2014 toteutettu kehittämistoimenpiteitä ja bonusmallin pilotti. Vuoden 2015 talousarviossa varattu määräraha yksityisten palveluntuottajien, välityömarkkinatoimijoiden ja TE-toimistojen yhteistyötä kehittävään pilottiin.

1.12c Osatyökykyiset

Vuosina 2014 ja 2015 toteutetaan vuonna 2013 loppuraporttinsa jättäneen STM:n asettaman työryhmän kehittämis ehdotuksista johtuvia toimenpiteitä.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta (osakuntoutusraha), HE 201/2014 vahvistettu 19.12.2014, voimaan 1.10.2015.

Laki vammaisetuksista annetun lain muuttamisesta, HE 332/2014 hyväksytty 27.1.2015, voimaan 1.1.2016.

Työeläkelakien ja eräiden muiden lakien muuttaminen, HE 120/2014, vahvistettu 7.11.2014, voimaan 1.1.2015.

Osasairauspäivärahaikauden enimmäiskestoajan pidentäminen. Voimaan 1.1.2014

Kelan ammatillisen kuntoutuksen kriteerien lieventäminen. Voimaan 1.1.2014

Opiskelijalla rajallinen opiskeluoikeus sairauspäivärahan aikana. Voimaan 1.1.2015

1.12d Pitkäkestoinen työllistämistuki

60 vuotta täyttäneiden vähintään vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä olleiden pitkäkestoinen palkkatuki sisältyi palkkatukiudistusta koskevaan lakiesitykseen, joka hyväksytty ja tullut voimaan 1.1.2015.

1.12e Sosiaaliset yritykset

Sosiaalisten yritysten lainsäädännön toimivuus arvioidaan 31.3.2015 mennessä.

1.12f Heikossa työmarkkina-asemassa olevat

Julkisia hankintoja koskeva EU-direktiivi annettiin helmikuussa 2014. Hallituksen esitys annetaan 2015. Lainsäädäntö tulee voimaan helmikuussa 2016.

1.13 Työttömien koulutuksen uudelleensuuntaaminen

Työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun seurantaan koskevat säädösmuutokset tulleet voimaan 1.1.2015.

1.14 Osallistava sosiaaliturva

Pilotointi jatkunut vuoden 2014 loppuun ja sen tulokset kootaan osaksi työryhmän loppuraporttia. Siihen mennessä selvitetään myös lainsäädännön ja ohjeiden sekä palvelujen ja rahoituksen muutostarpeet.

1.15 Työvoiman palvelukeskukset

Työvoiman palvelukeskusten toimintamallin lakisäateistänyt lakiesitys ja asetus työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta hyväksyty ja tulleet voimaan 1.1.2015.

1.16 Työtarjousten lisääminen

Työttömien velvollisuutta ottaa vastaan työtä työssäkäyntialueen ulkopuolelta on laajennettu 1.1.2015 voimaan tulleilla työttömyysturvalain muutoksilla.

TEM on laatinut 13.12.2013 linjaukset rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta TE-hallinnossa.

1.17 Palkkatuki

Palkkatuen uudistamista koskevat säädösmuutokset hyväksyty ja muutos tullut voimaan 1.1.2015.

1.18 Kuntien rooli pitkäaikaistyöttömien (300 vrk) työmarkkinatuen järjestämis- ja rahoitusvastuussa

Kuntien rahoitusvastuuta työttömyyden aikaisesta työmarkkinatuesta laajennettiin 1.1.2015 voimaan tulleilla työttömyysturvalain muutoksella.

1.19 Työn vastaanottovelvollisuus

Työttömien velvollisuutta ottaa vastaan työtä työssäkäyntialueen ulkopuolelta on laajennettu 1.1.2015 voimaan tulleilla työttömyysturvalain muutoksilla.

1.20 Työttömyysturvan ennakkomaksu

Uusi ohjeistus tuli voimaan vuoden 2014 alusta.

- 1.21 Suojaisuus työttömyysturvassa
HE 176/2013, vahvistettu 20.1.2013, voimaan 1.1.2014
- 1.22 Suojaisuus asumistuessa
HE 52/2014, vahvistettu 14.11.2014, voimaan 1.1.2015
- 1.24 Neuvottelu- ja sopimusjärjestelmä
Kaksikantatyö käynnissä.
- 1.25a Nollatyösopimukset
Kolmikantaneuvotteluissa ei päästy yhteisymmärrykseen työaikalain muutoksen sisällöstä. Keskustelua jatketaan osana työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaisia neuvotteluja työajan vakiintumisen kriteereistä.
- 1.25b Alipalkkaus
Asia liittyy työehtosopimusjärjestelmään uudistamiseen. Kaksikantatyö käynnissä ja mahdollisten lainsäädäntöuutosten valmistelu käynnistetään niiden päättymisen jälkeen.
- 1.25c Osa-aikatyöntekijät
Syksyllä 2015 käynnistetään selvitys työnantajan työsopimuslaissa säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden sisällöstä eri tilanteissa.
- 1.26 Ulkomaalaiset opiskelijat
Pidennettiin tutkinnon suorittaneille (työnhakua varten) myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika (HE 219/2014, ulkomaalaislain 55 § muutos). Lainmuutos tulee voimaan 1.4.2015.

TALOUDEN UUSIUTUMIS- JA KILPAILUKYKY JA KASVU

- 2.0 Kauppojen aukiolo
Lakiesitys on hyväksytty ja muutos tullut voimaan 30.4.2014.
- 2.1a Yritystuet
Ministeriryhmä valmisteli 3/2014 toimenpide-esityksen elinkeinotukien vaikuttavuuden paranemisesta sekä prosessien ja hallinnon tehostamisesta.
HE laiksi yritystuen yleisistä (taloudelliseen toimintaan myönnettävästä tuesta) ehdoista annetaan 5/2015.

2.1b Ympäristölle haitalliset tuet

Rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanossa ympäristölle haitallisten tukien poistaminen kytkettiin yritystukien uudistamiseen (ks. 2.1a), jota valmisteltiin korkean tason virkamiesyhteistyössä TEM johdolla ja sittemmin ministerityöryhmässä.

Luonnon monimuotoisuudelle haitallisten tukien osalta arviointia on jatkettu vuonna 2014 ministeriöiden ja sidosryhmien yhteistyönä (biodiversiteettistrategiaan ja kansainvälisiin sopimusvelvoitteisiin liittyen).

2.1c Yritysrahoituksen saatavuus

Vientitakuulain muutos ja lakimuutos julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista on tullut voimaan 1.7.2014.

Vientitakuulakia on laajennettu koskemaan myös kotimaista vientiä edistäviä investointeja. Lakimuutos tuli voimaan 1.9.2014.

Referenssitoimitusten rahoitus on peruutettu

Valtioneuvosto on antanut Finnveralle 300 milj. euron valtuudet osallistua pk-yritysten joukkovelkakirjalainojen merkitsemiseen 1.7.2014 – 31.12.2017 välisenä aikana. Valtioneuvoston sitoumuspäätös Finnveran luotto- ja takaustappioiden osittaisesta korvaamisesta on tullut voimaan 6/2014.

Valtioneuvosto on antanut Finnveralle valtuudet rahoittaa EU:n pk-yritysmääritelmää suu-rempiä yrityksiä 600 milj. eurolla vuosina 2015–2015. Valtioneuvoston sitoumuspäätös Finnveran luotto- ja takaustappioiden osittaisesta korvaamisesta tuli voimaan vuoden 2015 alussa.

2.2 Kaavoitus ja kaupan kilpailun esteet

Eduskunnan käsiteltävänä on esitys maankäyttö- ja rakennuslain muutokseksi (HE 334/2014), jolla tuodaan elinkeinoelämän toimivan kilpailun edistämisen näkökulma maankäyttö- ja rakennuslain kaavoitussäännöksiin.

2.3 Rakentamisen kilpailu

Maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvat, rakentamista ohjaavat asetukset uudistetaan vuoden 2017 loppuun mennessä. Uudistustyö on meneillään.

2.4 Terveen kilpailun ohjelma

Päivittäistavarakauppaa koskeva kilpailulain muutos tuli voimaan 1.1.2014.

Kilpailuneutraliteettia koskeva kilpailulain muutos tuli voimaan 1.9.2013.

Terveen kilpailun ohjelmaan liittyvä hallituksen esitys maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi hyväksytty 10.2.2015.

Hyvitysmaksujärjestelmän uudistamista koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 20.11.2014 ja se on hyväksytty (budjettilaki).

Säädösmuutos, joka selkeytti tuulivoimalle varatun kiintiön 2500 MVA jakoon liittyvää menettelyä, tuli voimaan 30.6.2014.

Lääkemarkkinoiden ja apteekkitoiminnan osalta on ollut joitain säädösmuutoksia, mutta niiden sisältö ei ole liittynyt kiinteästi terveen kilpailun ohjelman tavoitteisiin

2.5 Venäjän markkinoiden hyödyntäminen

Venäjä neuvonta- ja rahoituspalveluja yrityksille kehitetään Team Finland ja Finpron uudistamishankkeen yhteydessä.

Venäjän elokuussa 2014 asettaman elintarvikkeiden vientikiellon vuoksi elintarvikkeiden vienti on käytännössä keskeytynyt, eikä Venäjän markkinoiden mahdollisuuksia ole voitu hyödyntää.

2.6 Teollisen tuotannon perusta

Valmisteltu toimenpidekokonaisuus, jolla vahvistetaan teollisen tuotannon perustaa.

Valmistunut 5/2014 raportti, joka tarkastelee Suomen teollisuuden kasvuhakuisen uusiutumisen edellytyksiä ja julkisen vallan keinoja edesauttaa uudistumista. Raportissa on etsitty Suomen teollisuuden kasvuhakuisen uudistumisen lähtökohtia.

Kehysvalmistelun yhteydessä 3/2014 hallitus päätti kohdentaa merkittävästi varoja kasvun luomiseen, ja näistä panostuksista suuri osa on kohdennettu tavalla tai toisella kolmeen kasvun kärkeen cleantech, biotalous, digitalisaation mahdollisuudet.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen 8.5.2014 tavoitteena on vauhdittaa Suomen elinkeinon uudistumista ja talouden kasvua erityisesti cleantechissä ja biotaloudessa. Toimenpiteet on käynnistetty.

2.7 Harmaa talous

Harmaan talouden torjuntaohjelman toteuttamista jatketaan. Osa uudistuksista toteutetaan 2014.

Lakiesitys (tilintarkastajan ilmoitusvelvollisuus) on eduskunnan käsiteltävänä.

Julkinen verovelkarekisteri otettiin käyttöön joulukuun alussa 2014 (HE 204/2013 vp).

Valtiovarainministeriön ja vero-osaston ja Verohallinnon yhteistyönä tehty veronumeron laajentamista koskeva selvitys valmistui kesällä 2014. Selvityksen perusteella harmaan talouden ministerityöryhmä linjasi 24.9.2014 pitämässään kokouksessa, että veronumeron käytön laajentamisesta pidättäydytään toistaiseksi ja laajentamisen tarve arvioidaan uudestaan lähempänä kansallisen tulorekisterin käyttöönottoa.

2.8 Tilaajan vastuu ja sanktiot

Lakiesitys on eduskunnan käsiteltävänä.

2.9 Työvoima- ja koulutustarpeen ennakointi

Työvoima- ja koulutustarpeen ennakointijärjestelmää kehitettiin työ-, koulutus- ja elinkeinoasiainneuvoston ennakointijaostossa ja jaoston esitykset päätettiin toteuttaa osana rakennepoliittista ohjelmaa. Ennakointijärjestelmää koskevaa uudistusta toimeenpannaan meillä olevassa työvoima- ja koulutustarpeen ennakointiprosessissa

Koulutustarjonnan ennakoinnin koordinaatio- ja valmisteluryhmän raportti valmistuu keväällä 2015 ja se sisältää alakohdaiset ennusteet koulutusasteittain ja näkökulmia koulutustarjonnan laadulliseen kehittämiseen. Valtioneuvosto päättää mitoitustavoitteista vuoden 2015 loppuun mennessä.

2.10 EU-rakennerahastot

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä päätti 18.9.2013, että rakennerahastokaudella 2014–2017 neljä ELY-keskusta erikoistuu rakennerahastojen hallintoon.

2.11 Sähköinen palveluväylä

Sähköisen tunnistamisen laki on hyväksytty. Se astuu voimaan vuoden 2016 alussa. Tätä ennen luodaan puitteet laissa määritetyn luottamusverkoston toiminnalle. Työ tehdään yhteistyössä LVM:n, VM:n ja Viestintäviraston kanssa. Työ tehdään laajassa yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

Vuoden 2014 aikana palveluarkkitehtuurihanke asetettiin ja työ käynnistettiin. Valtiovarainministeriö vastaa ohjauksesta ja VRK:hon perustettu uusi yksikkö toteutuksesta. Kansalaisen palvelunäkymän prototyyppi on valmistunut. Sen käyttöönotto tapahtuu vuoden 2015 lopussa. Teknisenä alustana toimii palveluväylä (Viron X-road). Sen testiympäristö on avattu ja tuotanto käynnistetään vuoden 2015 lopussa.

2.12 Itämeren merikaapeli

VNK:n Omistajaohjauksessa oleva valtion erityistehtäväyhtiö Governia Oy hankki syksyllä 2013 merikaapelin hallinnointiyhtiöksi Corenet Oy:n. Kevään 2014 valtion lisätalousarviossa varattiin 20 miljoonaa euroa sijoitettavaksi erityistehtäväyhtiö Governia Oy:n kautta Corenet Oy:öön Itämeren merikaapelihankkeen rahoittamiseksi.

Syyskuussa 2014 EU:n komissio antoi hyväksyntänsä merikaapelihankkeelle ja Suomen valtion pääomasijoituksen hankkeeseen. Itse merikaapeli lasketaan vuoden 2015 aikana ja kaapeli otetaan kaupalliseen käyttöön vuonna 2016.

2.13 Tietovarantojen avaaminen

OKM asetti Avoin tiede ja tutkimus -hankkeen (ATT) kaudelle 2014-2017. ATT- tiekartta valmistui ja julkistettiin 2014. Alkuvuodesta 2015 lähtee ATT- tiekartan toimeenpanosta kysely keskeisille vastuutahoille. OKM järjestää ATT-hankkeeseen liittyvän miljoonan euron rahoitushaun ”Tieto käyttöön” (hakemusten deadline 30.1.2015). Vuoden 2015 aikana yhteistyössä Kansalliskirjaston kanssa aloitetaan ATT-koulutus.

OKM asetti Kansallinen digitaalinen kirjasto –hankkeen (KDK) kaudelle 2014-2016. Vuonna 2013 avatusta KDK:n Finna-palvelusta on haettavissa 9,3 miljoonan kirjasto-, arkisto- ja museoaineiston tiedot sekä 1,1 miljoonaa digitaalista objektia.

2.14 Lupa- ja valitusmenettelyt

Uusi ympäristönsuojelulaki (527/2014) tuli voimaan 1.9.2014. Marraskuussa 2014 annettiin hallituksen esitys ympäristönsuojelulain ja maa-aineslain muuttamisesta (HE 257/2014 vp) , joka sisältää ehdotukset ympäristöluvan ja maa-ainesluvan yhteiskäsittelystä, ympäristölupien lupamääräysten tarkistusmenettelyn kumoamisesta ja lupakynnyksen korottamisen eläinsuojien osalta.

Sujuvoittamistoimenpiteiden valmistelua jatketaan ympäristönsuojelulain uudistuksen 3. vaiheessa, jota koskevan hankkeen ympäristöministeriö asetti tammikuussa 2015. Kolmannen vaiheen hallituksen esityksen on määrä valmistua vuoden 2015 loppuun mennessä.

2.15 Työeläkelaitosten asuntosijoittaminen

HE 202/2012 on annettu 16.10.2014, vahvistettu 30.12.2014, voimaan 1.1.2015

2.16 Maan myynnin verovapaus

Hallituksen esitys annettu syksyllä 2013 budjettilakina. Tuloverolakia muutettiin siten, että luonnollisen henkilön myydessä kiinteää omaisuutta kunnalle myyntivoitto on verovapaata tuloa vuoden 2013 lokakuusta vuoden 2014 loppuun mennessä tehdyissä luovutuksissa.

2.17 Vuokra-asuntotuotannon käynnistysavustus

Käynnistysavustus korkotuettavien vuokra-asuntojen rakentamiseksi Helsingin seudulla on otettu käyttöön vuosiksi 2013-2015.

JULKISEN PALVELUTUOTANNON TUOTTAVUUS

3.1 Kuntatalouden ohjausjärjestelmä

Kuntien valtionosuusjärjestelmä on uudistettu. Lakiesitys kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta on hyväksytty ja tullut voimaan 1.1.2015.

Valtioneuvoston asetus (120/2014) julkisen talouden suunnitelmasta tuli voimaan helmikuussa 2014.

Kuntalain kokonaisuudistusta koskeva hallituksen esitys on eduskunnan käsiteltävänä.

3.2 Kuntien tehtävät, velvoitteet ja normit

Julkisen talouden suunnitelman, valtiontalouden kehyspäätöksen sekä talousarvioesitysten yhteydessä on tehty kuntien valtionosuuksia koskevia päätöksiä, joissa on otettu huomioon kuntien tehtävien vähennykset. Eduskunnalle on annettu hallituksen esityksiä kuntien tehtävien, velvoitteiden ja normien vähentämisestä. Osasta rakennepoliittisen ohjelmaan sisältyvistä kuntien tehtävien vähentämisistä ei ole annettu hallituksen esityksiä. Osa annetuista hallituksen esityksistä on muuttunut eduskunnan käsittelyn aikana. Miljardin euron kokonaisvähennystä kuntien toimintamenoihin vuoden 2017 tasolla ei ole saavutettu.

Velvoitteiden vähentämisen tueksi on käynnistetty vuoden 2015 alusta lukien paikallisia kuntakokeiluja. Kuntakokeiluja koskeva lainsäädäntö on tullut voimaan 5.1.2015.

Kuntien tehtäväkartoitusta päivitetään kevään 2015 aikana. Myös kuntien itsehallinnolliset tehtävät kartoitetaan kevään 2015 aikana.

Toisen asteen koulutuksen rahoitusta koskeva hallituksen esitys (HE 310/2014) on eduskunnan käsiteltävänä ja sen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2017.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistellut vuoden 2014 aikana lukiokoulutuksen rahoituksen uudistamista siten, että rahoitus turvaa ikäluokkien pienentyessä lukiokoulutuksen alueellisen saavutettavuuden, tukee lukioverkon kehittämistä ja koulutuksen tuloksellisuutta sekä kannustaa koulutuksen läpäisyyn. Hallituksen esityksen (HE 310/2014 vp) mukaisesti kaikkien lukiokoulutuksen järjestämislupien voimassaolo päättyisi 31.12.2016. Uudet järjestämisluvat uudella järjestäjaverkkorakenteella tulisivat voimaan 1.1.2017.

Ammattikorkeakoululaki (932/2014) on hyväksytty 14.11.2014 ja tullut voimaan 1.1.2015.

3.3 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne ja -rahoitus

HE 324/2014 annettu 4.12.2014, eduskunnan käsittelyssä

3.4 Kelpoisuusvaatimukset

HE 354/2014 annettu 15.1.2015, eduskunnan käsittelyssä.

3.5 Kuntarakenne

Lakiesitystä ei ole annettu.

3.6 Metropolihallinto 1

Metropolialueella on toteutettu kahdeksan kunnan kesken valtion erityinen kuntajakoselvitys, joka valmistui marraskuun 2014 lopussa. Kuntajakoselvittäjät esittivät Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupunkien sekä Sipoon kunnan yhdistymistä. Lisäksi Tuusulan kunnan eteläisten osien liittämistä em. metropolikaupunkiin olisi heidän mukaansa

selvitettävä. Kirkkonummen ja Vihdin kuntien osalta kuntajakoselvittäjät eivät esittäneet yhdistymistä.

Metropolialueen kunnissa on lisäksi käynnistetty/toteutettu kolme muuta, kuntien omaa kuntaliitosselvitystä. Espoo, Kauniainen, Kirkkonummi ja Vihti käynnistivät keskinäisen liitosselvityksen, joka kuitenkin jäi odottamaan sote-ratkaisua. Keski-Uudellamaalla kunnat toteuttivat oman kahdeksan kunnan välisen yhdistymisselvityksen, jossa esitettiin syyskuussa 2014 Hyvinkään, Järvenpään ja Keravan kaupunkien sekä Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisten, Sipoon ja Tuusulan kuntien yhdistymistä.

Sipoon ja Pornaisten kunnat ovat lisäksi osallistuneet Itä-Uudenmaan kuntien omaan kuntaliitosselvitykseen, johon osallistuvat lisäksi Loviisan ja Porvoon kaupungit sekä Askolan, Lapinjärven ja Myrskylän kunnat.

Kuntaliitospäätöksiä metropolialueen kunnissa ei ole tehty. Osa selvityksistä on vielä kunnissa käsiteltävänä.

3.7 Metropolihallinto 2

Metropolihallintoa koskeva lakiluonnos on valmisteltu ja se on ollut lausuntokierroksella, joka päättyi 4.2. Hallitus päättää helmikuussa, annetaanko metropolihallintoa koskeva lakiesitys eduskunnalle tällä hallituskaudella.

3.8 Hankintalain kokonaisuudistus

Lakiesitys saadaan eduskuntaan todennäköisesti vasta syksyllä ja voimaan laki tulee 1.4.2016.

3.9 Valtionhallinto ja palvelurakenteet

Keskus-, alue- ja valtion paikallishallintoa selvittäneen VIRSU-hankkeen loppuraportti on valmistunut ja luovutettu liikenne- ja kuntaministerille 5.2.2015.

Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeessa (KDK) ja Tutkimuksen tietoaaineistot -hankkeessa (TTA) on kehitetty pitkäaikaissäilytysjärjestelmien kokonaisuus (KDK-PAS ja TTA-PAS). KDK-PAS -ratkaisu digitaalisille kulttuuriperintöaineistoille otetaan vaiheittain käyttöön vuodesta 2015 alkaen. Kirjastojen, arkistojen ja museoiden KDK-Finna-asiakasliittymä on ollut käytössä vuodesta 2013 alkaen. Vuoden 2015 alusta lähtien TTA-PAS on jatkanut työtä Tutkimus-PAS nimellä samalla laajentaen fokukselta tietoaaineistoista myös julkaisuihin ja menetelmiin. Tavoitteena on että viimeistään vuonna 2017 on tutkimuksen tulosten pitkäaikaissäilytys täysimittaisessa toiminnassa.

KUNTIEN TEHTÄVÄT

1. Aikuisten hammashuollon säästötoimet

HE 204/2014 annettu 16.10.2014, vahvistettu 19.12.2014, voimaan 1.1.2015.

STM:n kiireellisen hoidon asetus annettu 23.9.2014, voimaan 1.1.2015.

2. Päivystysjärjestelmän uudistaminen

STM:n kiireellisen hoidon asetus annettu 23.9.2014, voimaan 1.1.2015. Synnytystoimintaa koskevat säännökset tulevat voimaan 1.6.2015.

3. Turhien todistusten poistaminen terveydenhuollosta

Lakiesitystä ei ole annettu.

4. Aktivointisuunnitelman ja kuntouttavan työtoiminnan uudelleenkohdentaminen

HE 328 annettu 4.12.2014, hyväksytty 30.1.2014. Voimaan 1.1.2017, aktivointisuunnitelmat tulee tarkistaa tämän lain mukaisiksi 31 päivään joulukuuta 2015 mennessä.

5. Solariumlaitteiden valvontavelvollisuuden poistaminen

Peruttu.

6. Maatalousyrittäjien lomituspalveluiden kilpailuttaminen

Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2015. Lomituspalveluja koskevat lait valmistellaan niin, että ne vastaavat EU:n uusia valtioneuvoston päätöksiä maataloudelle.

7. Yksityisen palveluntuottajan tilojen ja laitteiden tarkistamisen siirto aluehallintovirastoille

Lakiesitystä ei annettu. Esitys on siirretty toteutettavaksi osana yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön työryhmän tehtäväkokonaisuutta.

8. Kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmän poistaminen kunnan tehtävistä

HE 213/2014 vahvistettu 19.12.2014, voimaan 1.1.2015

9. Potilastietojen paperimuotoisen arkistoinnin lopettaminen

HE 345/2014 annettu 18.12.2014, eduskunnan käsittelyssä.

10. Turvakotien siirto valtiolle

HE 186/2014 vahvistettu 30.12.2014, voimaan 1.1.2015.

11. Elintarvikevalvonnan keventäminen ja sähköistäminen

Kuntien käytössä olevien eri valvontakohtetietojärjestelmien toimivuuden parantamiseksi ja päivitystarpeiden vähentämiseksi suunnitellaan ja toteutetaan uusi käyttöliittymäjärjestelmä. Uuden käyttöliittymän olisi tarkoitus olla valmis vuonna 2016.

12. Muutokset maaseutuelinkeinohallinnossa

CAP2020-uudistuksen toimeenpanon yhteydessä tukijärjestelmien toimeenpanoa on mahdollisuuksien mukaan pyritty yksinkertaistamaan. Maataloushallinnon kokonaisuudistus on osa laajempaa valtion aluehallinnon uudistamista.

Osana VIRSU-hanketta Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Maaseutuvirastoa selvittämään maataloustukihallinnon organisoitumisen vaihtoehtoja maksajavirastotehtävissä. Tämän selvityksen jatkoksi Maa- ja metsätalousministeriön on tarkoitus asettaa maaliskuussa 2015 laaja-alainen työryhmä valmistelemaan konkreettista esitystä maaseutuelinkeinohallinnon tehtävien organisoinnista.

13. Kunnan lakisääteisen vesihuollon kehittämissuunnitelman laatimis- ja ylläpitovelvoitteen poistaminen

Kuntien suunnitteluelvoitetta vesihuoltolaissa on kevennetty. Eduskunta on hyväksynyt lain vesihuoltolainsäädännön muuttamisesta ja laki on tullut voimaan 1.9.2014.

14. Työllistämisen aluevelvoitteen poisto

Lakiesitys on hyväksytty ja muutos tullut voimaan 1.1.2015.

15. Kuntien valvontatehtävien uudelleenarviointi

Lakiesitystä ei ole annettu.

Valvira on valmistellut yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2015 – 2018. Ei edellytä lakiesitystä.

16. Kuntien suunnitteluelvoitteiden vähentäminen

Lakiesitystä ei ole annettu.

Kuntalakiesityksen mukaan valtuusto ohjaa kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua laatimalla kuntastrategian, joka antaa mahdollisuuden luopua nykyisistä erillislainsäädäntöön perustuvista sektorikohtaisista suunnitelmista.

17. Toisen asteen koulutuksen järjestäjaverkon rakenteellinen uudistaminen ja rahoitusjärjestelmän uudistaminen

Sekä toisen asteen koulutuksen rahoitusta koskeva hallituksen esitys (HE 310/2014) että koulutuksen järjestäjaverkon rakenteellista uudistamista koskeva hallituksen esitys (HE 306/2014) ovat eduskunnan käsiteltävänä ja ne tulisivat voimaan 1.1.2017.

18. Toisen asteen koulutuksessa keskitytään tutkintojen rahoitukseen ja luovutaan muun koulutuksen julkisesta rahoituksesta

Muutos on sisällytetty toisen asteen rahoitusta koskevaan esitykseen (310/2014).

19. Uskonnon ja elämänkatsomustiedon opetusperusteiden tiukennus perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa
- Peruttu.
20. Vapaan sivistystyön rahoituksen vähentäminen
- Vapaan sivistystyön rahoitusuudistusta koskeva hallituksen esitys on vireillä eduskunnassa (HE 309/2014 vp). Sivistysvaliokunta on antanut mietintönsä 6.2.2015 (SiVM 20/2014 vp). Uusia rahoitusperusteita on tarkoitus soveltaa varainhoitovuodesta 2016.
21. Kirjasto- ja tietopalveluverkon supistaminen maakuntakirjastojen määrää vähentämällä
- Maakuntakirjastojen määrää vähennetään 1.1.2016 alkaen. Kaikkien maakuntakirjastojen (18) kanssa on käyty opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla toimintaa koskevat arviointikeskustelut. Lisäksi alueellista kirjastotoimintaa koskeva selvitys valmistui loppuvuodesta 2014. Selvityksen tuloksia hyödynnetään alueellisen kirjastotoiminnan uudelleen järjestämisessä kirjastolain uudistamisen yhteydessä. Tavoitteena on, että uusi kirjastolaki astuisi voimaan 1.1.2017.
22. Koulunkäyntiavustajien lukeminen osaksi opettaja-oppilassuhdetta
- Peruttu.
23. Oppimateriaalien keskitetty hankinta yleissivistävässä koulutuksessa ja siirtyminen kohti digitaalisia materiaaleja
- OKM tukee alan toimijoiden pyrkimystä sopia yhteisistä standardeista ja käytänteistä, jotka liittyvät digitaalisten työvälineiden hankintaan ja yhteentoimivuuteen Koulutuksen pilviväylä -projektin myötä.
24. Laitoshoidon vähentäminen vanhustenhuollossa
- HE 240/2014 annettu 13.11.2014, vahvistettu 30.12.2014, voimaan 1.1.2015.
25. Reseptien voimassaoloajan pidentäminen
- Ei edellytä lakiesitystä.
- STM:n asetus lääkkeen määräämisestä (1088/2010) muutos, käsittelyssä.
26. Sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen kehyksissä varatun lisärahoituksen pienentäminen
- Toteutettu teknisenä kehysleikkauksena.

27. Perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja sosiaalityön integraation syventäminen
- Lakiesitystä ei ole annettu, toteutuu osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutosta.
28. Normiluonteisten suositusten purkaminen
- Valvontatehtävien uudelleenarvioinnissa (kohta 15 edellä) siirtyminen yhteen sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaohjelmaan useiden sijasta liittyy tähän toimenpiteeseen.
29. Pelastustoimen järjestelmän uudelleenorganisointi
- Pelastustoimen järjestelmän uudelleenorganisoinnista on päätetty, että pelastustoimelle kohdistetut säästöt toteutetaan nykyisellä 22 pelastustoimen alueen järjestelmällä. Seurantaryhmässä tarkastellaan niitä toimenpiteitä, joita pelastuslaitokset tekevät päätetyn 7,5 miljoonan euron säästöjen aikaansaamiseksi.
30. Joukkoliikenteen ja henkilökuljetusten tehostaminen
- HE 315/2014 laiksi joukkoliikennelain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi on eduskunnan käsittelyssä.
31. Katuverkoston kunnossapidon tehostaminen sekä yksityisteiden rakentamiseen, rahoitukseen ja ylläpitoon liittyvien kuntien tehtävien uudelleen järjestely
- Kuntien kadunpidon tehostamisen keinoja arvioitiin Liikenneviraston ja Kuntaliiton Katujen ylläpidon tehostaminen -esiselvityksessä keväällä 2014. Esiselvityksen pohjalta päätettiin edetä muun muassa Liikenneviraston, Suomen Kuntaliiton, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä erikseen sovittavien kuntien ja/tai seutukuntien kanssa pilottihankkeisiin, joissa kokeiluin viedään käytäntöön uusia yhteistyömuotoja sekä konkreettisia säästökeinoja. Liikenneviraston koordinoimia ensimmäisiä pilottihankkeita on aloitettu.
- Julkisen rahoituksen myöntämistä yksityisteille on arvioitu selvitysmiehen toimesta. Valtiontalouden kannalta tällä ei ole suurta merkitystä, koska määräraha on vähentynyt 3 milj. euroon.
32. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien vaikuttavuuden arviointi sekä tehtävien ja toimintatapojen uudistaminen
- Hanke kuntien ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon tehtävien kehittämismahdollisuuksien arvioimiseksi on käynnissä. Hankkeeseen on haettu valtioneuvoston strategista TEAS-rahoitusta.
33. Kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tehtävien keskittäminen ylikunnallisiin yksiköihin
- Selvitys rakennusvalvontatoimen kokoamisesta isommiksi yksiköiksi on valmistunut.

34. Kelpoisuusvaatimusten väljentäminen (STM:n hallinnonalalla)

Yhdistetty kohtaan 3.4.

HE 354/2014 annettu 15.1.2015, eduskunnan käsittelyssä.

35. Kelpoisuusvaatimusten väljentäminen (OKM:n hallinnonalalla)

Ei ole edennyt.

36. Päivähoitomaksujen tarkistaminen

Lakiesitystä ei ole annettu. Valmistelu aloitettu, HE voidaan antaa 2016.

37. Ympäristö- ja maa-aineslain mukaisen valvonnan maksullisuus

Ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupien valvonta muuttui maksulliseksi 1.9.2014 voimaan tulleella ympäristönsuojelulailla. (käsitelty tarkemmin kohdassa 2.14)

38. Elintarvikevalvonnasta perittävien maksujen korottaminen

Elintarvikelain mukaisen valvonnan maksujen perimistä tehostetaan. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kesäkuussa 2015.